

JÄÄMISTÖSUUNNITTELUA PERINTÖ- JA LAHJAVEROUKSEN NÄKÖ- KULMASTA

Lahja, ennakkoperintö ja testamentti

Varpu-Leena Taavettila

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

TAAVETILA VARPU-LEENA

Jäämistösuunnittelua perintö- ja lahjaverotuksen näkökulmasta
Lahja, enakkoperintö ja testamentti

Opinnäytetyö 67 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Marraskuu 2015

Jäämistösuunnittelua koskevaa tietoa on helposti saatavissa. Ongelmaksi muodostuu merkityksellisen tiedon oikeanlainen suodattaminen ja yhdisteleminen. Perittävän olisi osattava puntaroida eri toimintamallien tuloksia ja osattava valita niistä parhaiten oman tahtonsa toteuttava vaihtoehto. Eri vaihtoehdot antavat erilaiset lopputulokset, mitä tulee varallisuuden siirtymiseen ja siirron verotukseen. Selvitettäviä kysymyksiä työssä olivat, mitä jäämistösuunnittelun avulla voidaan saavuttaa, mitkä ovat eri säädösten sille asettamia reunaehdoja ja onko mahdollista toteuttaa jäämistösuunnittelua verotehokkaasti lahjan, enakkoperinnön ja testamentin avulla.

Tutkimusmetodeina käytettiin lainoppia ja empiriaa. Työssä keskityttiin Suomessa asuvan, täysivaltaisen yksityishenkilön suomalaiseen yksityisomaisuuteen kohdistuvaan jäämistösuunnitteluun. Aiheen ulkopuolelle rajattiin vakuutusten tuomat jäämistösuunnittelun keinot. Säädösten asettamien reunaehtojen selvityksen jälkeen niitä sovellettiin laskentaesimerkkeihin, joiden avulla vertailtiin erilaisia vaihtoehtoja.

Perintökaaren, avioliittolain sekä perintö- ja lahjaverolakien jäämistösuunnittelulle asettamat reunaehdot nousivat vähitellen esille toisiinsa kietoutuneesta pykäläverkosta. Perittävä ei voi ohittaa tehokkaasti lesken ja rintaperillisen oikeuksia, jos nämä eivät luovu niistä. Toisaalta rintaperillisen tulee olla aktiivinen ja vaatia lakiosaansa. Lähtökohtana jäämistösuunnittelussa on aina perittävän tahto, mutta myös perillisten toimilla on vaikutusta perimyksen toteutumiseen sekä sen verotehokkuuteen. Jäämistösuunnittelun avulla on mahdollista saavuttaa omaisuuden hallittu ja halutunlainen siirtyminen eteenpäin joko elämän aikana tai sen päätyttyä. Yhdistelemällä eri vaihtoehtoja lahjan, enakkoperinnön, testamentin ja avioehdon suomien mahdollisuuksien avulla perittävä voi ohjata varallisuutensa siirtymistä eteenpäin myös verotusnäkökohdat huomioiden.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Option of Legal Expertise

TAAVETILA VARPU-LEENA:
Estate Planning from the Perspective of Estate and Gift Taxation
Gift, Advancement and Will

Bachelor's thesis 67 pages, appendices 3 pages
November 2015

Information about estate planning is easily gained. To combine and filter the relevant information timely is the problem. The testator should be able to consider the results of his different actions and to be able to choose the solutions that best fulfil his needs. Different actions result in different outcome considering the transfer of wealth to a new owner and the taxation of the transfer. The thesis sought answers to questions: what can be gained through estate planning, what are the preconditions set by the law and is it possible to perform tax-efficient estate planning by using gift, advancement and will.

The thesis was carried out by using both legal and empirical method. It concentrated on the estate planning of a natural person living in Finland who is legally competent and owns personal property. Insurances as means of estate planning were excluded from the thesis. After studying the preconditions of estate planning set by different acts the conclusions were applied to calculation examples. Different results were then compared with each other.

The preconditions set for estate planning by Code of Inheritance, Marriage Act and estate and gift tax laws gradually emerged from the net of entangled articles. The testator cannot efficiently override the rights of the widow(er) or the direct heir if they will not give them up themselves. On the other hand the direct heir has to be active himself and demand his statutory legal portion. The basis of estate planning is always the testator's will but the actions of the inheritors have an impact on the transfer of property and its taxation. By using estate planning it is possible for a testator to transfer property in a controlled manner whilst alive or after it. If a testator combines the various possibilities of gifts, advancements, will and prenuptial agreements he can guide this transfer also considering the taxation effects of his actions.

Keywords: estate planning, gift, advancement, will, taxation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	JÄÄMISTÖSUUNNITTELU	9
2.1	Jäämistösuunnittelun olemuksesta ja toteutusmuodoista.....	9
2.2	Kuka voi osallistua jäämistösuunnitteluun ja milloin sitä on hyvä tehdä?	10
2.3	Jäämistösuunnittelua sivuavia lakeja	12
2.3.1	Laki edunvalvontavaltuutuksesta	13
2.3.2	Laki holhoustoimesta	14
2.3.3	Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä	14
2.3.4	Ulosottokaari	15
3	PERINTÖKAARI	16
3.1	Yleistä perintökaaresta.....	16
3.2	PK luku 1 - Oikeudesta saada perintö.....	16
3.3	PK luku 2 - Sukulaisten perintöoikeus	17
3.4	PK luku 3 - Puolison perintöoikeus ja oikeus hallita jäämistöä	18
3.4.1	Puoliso ja rintaperillinen	18
3.4.2	Toissijainen perillinen.....	20
3.5	PK luku 6 - Lahja ennakkoperintönä	21
3.6	PK luku 7 - Lakiosa	22
3.6.1	Lakiosan arvon määrittelystä	22
3.6.2	Rintaperillinen ja suosiolahja	23
3.6.3	Rintaperillinen ja testamenttiin rinnastettava lahja	23
3.6.4	Rintaperillinen ja leski	24
3.7	PK luvut 9-14 - Testamentti.....	24
3.7.1	Oikeudesta tehdä testamentti ja testamentin muotovaatimukset.....	25
3.7.2	Testamentin peruuttaminen, muuttaminen ja moittiminen lyhyesti.....	26
3.7.3	Testamenttiluokitukset	26
3.8	PK luku 17 - Perinnöstä luopuminen	29
3.9	PK luvut 20 - 23 - Perunkirjoituksesta ja perinnönjaosta lyhyesti	30
4	AVIOLIITTOLAKI JA JÄÄMISTÖSUUNNITTELU	31
4.1	Avioliittolaki - Puolisoiden välisistä oikeussuhteista	31
4.2	Avioliittolaki - Puolisoiden välinen ositus.....	33
5	PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUS SUOMESSA	35
5.1	Lyhyesti lain kehityksestä ja nykypäivästä.....	35
5.2	Perintöverovelvollisuus ja veron määräytyminen (PerVL luvut 1-2).....	35
5.3	Testamentista jäämistösuunnittelun välineenä.....	37
5.4	Lahjan käsitteestä.....	38

5.5	Lahjaverovelvollisuus ja veron määräytyminen (PerVL luku 3).....	40
5.6	Lahjasta jäämistösuunnittelun välineenä	41
6	ESIMERKKEJÄ PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUKSESTA JÄÄMISTÖSUUNNITTELUN NÄKÖKULMASTA.....	44
6.1	Käytetyistä esimerkeistä	44
6.2	Naimaton ja lapseton henkilö ilman testamenttia	44
6.3	Lapseton aviopari - ei avioehtoa tai testamenttia.....	46
6.4	Aviopari, jolla on yhteinen lapsi - testamentti ja lahja	50
6.5	Aviopari - yhteiset lapset, ennakkoperintö ja lahja.....	53
6.6	Leski ja rintaperilliset - jakamattoman kuolinpesän käteisvarat.....	56
7	POHDINTA.....	58
	LÄHTEET.....	63
	LIITTEET	65
	Liite 1. Perintöverotaulukot.....	65
	Liite 2. Lahjaverotaulukot	66
	Liite 3. Ikäkerrointaulukko	67

LYHENTEET JA TERMIT

AL	avioliittolaki (234/1929)
AO	avio-oikeuden alainen omaisuus
EVVL	laki edunvalvontavaltuutuksesta (648/2007)
HolhTL	laki holhoustoimesta (442/1999)
LahjanlupausL	lahjanlupauslaki (625/1947)
MK	maakaari (540/1995)
PerVL	perintö- ja lahjaverolaki (378/1940)
PK	perintökaari (40/1965)
RPL	laki rekisteröidystä parisuhteesta (950/2001)
TVL	tuloverolaki (1535/1992)
UK	ulosottokaari (705/2007)
VO	avio-oikeudesta vapaa omaisuus

1 JOHDANTO

Lähtökohtana jäämistösuunnittelussa on aina perittävän tahto. Perittävän on kysyttävä itseltään, mitä hänellä on ja mitä hän haluaa antaa eteenpäin vielä elinaikanaan tai kuolemansa jälkeen. Lisäksi hänen on päätettävä, kuka saa mitäkin, millä ehdoilla ja kuinka paljon. Oma tahtoaan voi toteuttaa monella tavalla kukin elämäntilanteensa mukaan. Keskustelu perillisten kanssa esimerkiksi omista toiveista, suvun arvoista ja omaisuudesta selkiyttää tilannetta kaikkien osapuolten kannalta.

Työskentely pankissa perhejuridisten toimeksiantojen parissa herätti kiinnostukseni jäämistösuunnittelua kohtaan. Näitä toimeksiantoja ovat lahjat, avioehdot, ositukset, perunkirjoitukset, perinnönjaot, testamentit ja edunvalvontavaltuutukset. Työpäivien käytännön tapaukset ovat osoittaneet välillä karullakin tavalla, kuinka puutteellinen suunnittelu ja toteutus voivat kostautua yksilötasolla. Koska jäämistösuunnitteluun parhaimmillaan liittyy niin monia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja, halusin selvittää keskeisten säädösten asettamia reunaehtoja ja niiden vaikutusta lopputulokseen. Työssä tutustutaan tarkemmin lahjaan, ennakkoperintöön ja testamenttiin jäämistösuunnittelun välineinä.

Pankin toimihenkilöillä on yleensä ottaen perustietoa perhejuridiikasta, vaikka lainopillinen neuvonta onkin asia erikseen. Ongelmaksi muodostuvat tiedon oikeanlainen ja oikeahtainen suodattaminen sekä yhdisteleminen siten, että eri toimintamallien tuloksia osattaisiin puntaroida asiakkaan kanssa. Laki- ja pykäläluettelo on niin itselleni kuin kollegoilleni hyvä apulista, jonka pikaisella vilkaisemisella voi tarvittaessa virkistää muistiaan esimerkiksi ennen asiakastapaamista.

Perintöoikeutta koskevaa tietoa on helposti saatavissa kirjoista ja internetin avulla. Maallikkotasolla tieto jää usein kuitenkin mutu-tiedoksi ja on vaillinaista, koska puuttuu kyky yhdistellä pykäläviidakon olennaisia palasia. Tämän vuoksi ammattilaisen puoleen kannattaa kääntyä. Vanhuus, kuolema ja sen jälkeisistä tapahtumista puhuminen on edelleen tabu. On raadollista puhua rahasta ja läheisen kuolemasta samassa lauseessa.

Opinnäytetyössä keskitytään Suomessa asuvan, täysivaltaisen yksityishenkilön suomalaisen yksityisomaisuuteen kohdistuvaan jäämistösuunnitteluun, koska yritys- tai maa-

tilavarallisuuden ja sukupolvenvaihdon kysymykset ovat aivan omanlaisensa pohdinnan kohde. Aiheen ulkopuolelle on rajattu vakuutusten tuomat jäämistösuunnittelun keinot ja immateriaalioikeuksiin liittyvät kysymykset. Jotta lukija saisi jonkinlaisen yleiskuvan, avioliittoa koskevat seikat sekä luovutusvoittoverotus on myös rajattu pois.

Työn yleistavoitteena on hahmottaa jäämistösuunnittelun käsitettä ja siihen vaikuttavia tekijöitä tarkastelemalla ensin aihetta sivuavia lakeja sekä siitä varsinaisesti säättäviä lakeja: perintökaari, avioliitolaki sekä laki perintö- ja lahjaverotuksesta. Lakeja ja niiden sisältöä on avattu, jotta asioiden ajoittainen monimutkaisuus paljastuisi. Perintökaaren ja avioliittolain tunteminen on onnistuneen jäämistösuunnittelun edellytys. Säädökset luovat pohjan omaisuuden siirtymiselle sukupolvelta toiselle sekä samalla siirtoon kohdistuvalle verotukselle. Perustuslain (731/1999) 15 § mukaan jokaisella on omaisuuden turva, mutta toisaalta perintökaari ja avioliittolaki rajoittavat yksilön omaa päätäntävaltaa¹. Opinnäytetyön loppuosassa sovelletaan säännöksiä ja havainnollistetaan laskentaesimerkkien avulla, kuinka perintö- ja lahjaverotus toteutuu.

Työn henkilökohtainen tavoite on lisätä omaa tietämystä perhejuridisista toimista verotukselliset näkökohdat huomioiden, kun keskeisinä jäämistösuunnittelun välineinä ovat ennakkoperintö, lahja ja testamentti. Tarkoitus on myös koota tärkeimmät lainkohdat yhteen dokumenttiin nopeasti omaksuttavaksi. Säädöksiä on tulkittu lukuisissa lähde-oksissa, joista työssä on käytetty käytännön syistä vain osaa. Aiheesta on kirjoitettu eri näkökulmista niin opinnäytetöitä kuin maisteritutkielmiakin. Näistä tälle työlle merkittävimpinä oli Milla Turusen Lapin yliopistolle kirjoittama pro gradu².

Tutkimusmetodeina on käytetty lainoppia ja empiriaa. Tarkastelun kohteena on, kuinka eri säännökset vaikuttavat jäämistösuunnitteluun. Empiirinen osuus keskittyy normien soveltamiseen perintö- ja lahjaverolaskennassa punniten eri vaihtoehtojen vaikutuksia verotukseen. Työn lähdeaineistona ovat lait, oikeuskirjallisuus, lehtiartikkelit ja lähdemateriaalissa esitelty oikeuskäytäntö. Selvitettäviä kysymyksiä ovat, 1) mitä jäämistösuunnittelun avulla voidaan saavuttaa, 2) mitkä ovat eri säädösten sille asettamia reunaehtoja ja 3) onko mahdollista toteuttaa jäämistösuunnittelua verotehokkaasti lahjan, ennakkoperinnön ja testamentin avulla.

¹ Turunen 2013, 11 ja Kolehmainen, Rabinä 2012, 75

² Turusen työn otsikkona oli ”Jäämistösuunnittelun välineet ja ikääntyvä yhteiskunta”

2 JÄÄMISTÖSUUNNITTELU

2.1 Jäämistösuunnittelun olemuksesta ja toteutusmuodoista

Jäämistösuunnittelua voidaan tarkastella monelta eri kannalta. Se käsittää erilaisia toimia, joiden avulla henkilö eli perittävä määrittelee

- mitä hänen varallisuudelleen tapahtuu hänen elinaikanaan
- mitä varallisuutta häneltä jää ja kuinka paljon
- kuka tai ketkä ovat edunsaajia eli perillisiä tai lahjansaajia
- mitä ja paljonko kukin edunsaaja saa.

Jos perittävä ei lainkaan määrittele omaa tahtoaan omaisuutensa suhteen, lähtökohtana Suomen lainsäädännössä ovat perintökaaren (PK, 40/1965) säännökset. Ihmisen elämän kannalta jäämistösuunnittelu voi kohdistua elinaikana tehtäviin toimiin, kuolinhetken toimiin sekä kuoleman jälkeisiin toimiin kuten kuolinpesän hallinto ja pesänjako³. Jäämistösuunnittelua voi ja on hyvä toteuttaa jo elinaikana, koska tällöin perittävä pystyy itse määrittelemään tahtotilansa ja vaikuttamaan sen toteutumiseen⁴. Suunnittelun keinoihin palataan tarkemmin työn myöhemmissä luvuissa.

Perittävän omaisuuden laatu ja sen laajuus vaikuttavat merkittävästi jäämistösuunnitteluun. Omaisuus voi olla irtainta tai kiinteää. Se voi myös olla osittain toisen kuolinpesän omistuksessa, esimerkiksi toisen vanhemman kuoltua perheen kesäpaikat ovat usein tällaisia. Varallisuus voi myös olla joko yksityis- tai yritysvarallisuutta. Jos varallisuus on pankki- tai arvo-osuustileillä, sen jakaminen ja realisointi on nopeampaa ja helpompaa kuin irtaimeksi omaisuudeksi katsotun asunto-osakkeen tai kiinteän omaisuuden kohdalla. Tällä saattaa olla merkitystä perilliselle perintöverojen tullessa maksuun.

Koska maailma muuttuu ja ihmiset muuttavat, voi jäämistösuunnittelua tarkastella myös maantieteellisestä näkökulmasta. Yksi vuoden 2015 kuumista keskustelunaiheista Suomessa on ollut varakkaiden suomalaisten nk. veropakolaisuus eli muutto maahan, jossa ei peritä perintö- ja lahjaveroja tai verotus on muutoin kevyempää. Lehdissä on uutisoitu esimerkiksi Nordea-pankkikonsernin hallituksen puheenjohtajan Björn Wahlroosin

³ Puronen 2009, 16

⁴ Puronen 2009, 23-24

muutosta Ruotsiin⁵ sekä Nokian Renkaat Oyj:n entisen toimitusjohtajan Kim Grahnin muutosta Portugaliin.⁶ Perintö- ja lahjavero poistettiin Ruotsista vuonna 2006⁷, mitä on pidetty Wahlroosin muuton yhtenä motiivina. Portugalin osalta on kyse työeläkkeiden erilaisesta verokohtelusta, koska siellä ei veroteta työeläkkeitä lainkaan.

2.2 Kuka voi osallistua jäämistösuunnitteluun ja milloin sitä on hyvä tehdä?

Jäämistösuunnittelun lähtökohtana on aina perittävän tahto ja sen selkeä, yksiselitteinen ilmentäminen. Verotukselliset näkökohdat ovat luonnollisesti tärkeitä, mutta ne eivät saisi hämärtää perittävän alkuperäistä tahtoa⁸. Perittävä voi ohjata varallisuutensa siirtymistä uudelle omistajalle myymällä, lahjoittamalla, ennakkoperintönä, testamentilla tai kaikkien näiden yhdistelmänä. Perittävän on kuitenkin muistettava ne lakimääräiset seikat, joita hän ei voi tehokkaasti ohittaa: rintaperillisien lakiosa sekä avio-oikeus⁹. Oikein ajoitettuina perittävän toimet tuovat verosäästöjä edunsaajille, mutta myös edunsaajien omilla toimilla ja niiden ajoituksella on merkitystä verotusta silmällä pitäen.

Itse kunkin osallisen oma elämäntilanne vaikuttaa olennaisesti jäämistösuunnitteluun. Mikäli perittävä ei ole aviossa tai hänellä ei ole omia rintaperillisiä, perinnön ja lahjan suhteen tilanne on aivan toinen kuin, jos näin olisi¹⁰. Työssä tarkoitetaan avioliitolla ja aviopuolisolla sekä lain rekisteröidystä parisuhteesta (RPL, 950/2001) että avioliittolain (AL, 234/1929) määrittelemää parisuhdetta koskien puolison asemaa. Yksinkertaistaen voidaan todeta, jollei perittäväällä ole lapsia, aviopuolisoa tai testamenttia, valtio perii (PK 5:1).

Perittävän tahdon ilmaiseminen ei sulje pois edunsaajien osallistumista suunnitteluun, vaan korostaa sitä, koska näin tahto tulee yhteiseen tietoon eikä tulkinnalle jää tilaa¹¹. Tällöin voidaan puntaroida toimien mielekkyyttä ja ajoitusta eri osapuolien kannalta. Toiveet eivät kuitenkaan aina kohtaa. Perittäväälle voi esimerkiksi olla tärkeää, että joku tietty henkilö saa häneltä jonkin tietyn osan hänen varallisuudestaan: kesämökin, kodin

⁵ Pietiläinen 2014, Talous 9.4.2014

⁶ Pietiläinen 2014, Talous 27.9.2015

⁷ Ossa 2007, 7

⁸ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 262

⁹ Aarnio, Kangas 2015, 16

¹⁰ Puronen 2009, 23-24

¹¹ Puronen 2009, 18

tai taide-esineen. Vain omasta varallisuudestaan voi pätevästi antaa lahjan tai tehdä testamentin¹². Varsinkin kun kyseessä on kiinteä omaisuus tai asunto-osakkeet, on tärkeää tietää, kenen nimissä ne ovat. Jos henkilö on jakamattoman kuolinpesän osakas, on muistettava, että kuolinpesän omaisuus on edelleen pesässä.

Jos pesässä on vain yksi perillinen, ei perinnönjakoa tarvita¹³. Perukirja riittää omistusoikeuden määrittämiseen. Perukirjan voi halutessaan PK 20:9 a (960/2006) mukaisesti vahvistuttaa maistraatissa, jolloin sen osakasluettelo saa suojaa vilpittömässä mielessä oleviin kolmansiin osapuoliin nähden¹⁴. Koska vain kuolinpesän osakkaat saavat osallistua pesän yhteishallintoon, osakasluettelon vahvistaminen varmistaa, että kaikki osakkaat on merkitty perukirjaan. Osakasluetteloon luottanut kuolinpesän sopimus-kumppani (esim. asunnonostaja) voi saada vilpittömän mielen suojaa¹⁵. Yleisesti katsotaan, että myös yhden osakkaan kuolinpesissä saajan verovelvollisuus alkaa vasta perunkirjoituksesta¹⁶. Tämä on hyvä muistaa, jos saaja joutuu myymään perintöään veroja varten. Jos usean osakkaan kuolinpesään kuuluva henkilö tahtoo antaa edelleen tai testamentata kuolinpesään kuuluvaa varallisuutta, pesä on ensin jaettava. Yksikin osakas voi vaatia perinnönjakoa, ja silloin se on toimitettava (PK 23:1).

Lahja, ennakkoperintönä annettava lahja sekä testamentti ovat yhdessä tai erikseen mahdollisia varallisuuden siirrossa. Lahja voi verotuksen kannalta olla myös osittain vastikkeellinen. Henkilö voi saada lahjana kolmessa vuodessa yhteensä alle 4 000 € lahjoittajaa kohden ilman lahjaveroa¹⁷. Testamentteja puolestaan on useita eri muotoja antaen etuuden saajille erilaisen aseman toisiinsa ja itse etuuteen nähden niin taloudellisten vaikutusten kuin omistusoikeudenkin osalta. Kaikki kolme jäämistösuunnittelun välinettä vaikuttavat myös perittävän kuolinpesän laskennalliseen arvoon ja sitä kautta perintöverotukseen¹⁸. Näitä käsitellään työssä jäljempänä tarkemmin.

Jäämistösuunnittelun yhteydessä on hyvä selkiyttää, mitä oma varallisuus on ja mitä sille haluaa tapahtuvaksi nyt ja tulevaisuudessa. Näiden tietojen kanssa voi olla yhteydessä joko omaan pankkiin, asianajotoimistoon tai muuhun asiantuntijaan. Oikeanlainen

¹² Kolehmainen, Rabinä 2012, 72

¹³ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 19

¹⁴ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 241 ja Maistraatti-sivut. Hinnasto: pesäosakasluettelon vahvistamisen hinta on 73 €, jos osakkaina vain rintaperilliset, vanhemmat ja leski, muissa tapauksissa 146 €.

¹⁵ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 233-236 ja 241-242

¹⁶ Ossa 2007, 134

¹⁷ Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Lahja

¹⁸ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 256

lopputulokset edellyttää, että neuvonantajalla on hyvä tietämys niin avio-, perintö- kuin verolainsäädännöstäkin.

Yksiselitteistä vastausta kysymykseen, milloin on syytä pohtia jäämistösuunnitteluun liittyviä seikkoja, ei ole. Ihmiset, heidän elämäntilanteensa ja tahtonsa ovat hyvin erilaisia. Voi olla, että perittävän varallisuuden siirtymiseen hänen haluamilleen tahoille riittää toteamus siitä, että olemassa olevat säädökset toteuttavat tahdon täysin. Toisaalta voidaan todeta, että perittävän on syytä olla tietoinen omien valintojensa seurauksista.

2.3 Jäämistösuunnittelua sivuavia lakeja

Vaikka asianosainen ei tekisi yhtään mitään, joku tai jokin perii hänet aina mutta ei ehkä hänen tarkoittamallaan tavalla. Jo elinaikanaan ihminen voi ohjata varallisuutensa siirtymistä eteenpäin. Ohjaaminen on mahdollista myös kuoleman jälkeen. Emme voi täysin määrätä perillistemme toimia meiltä jälkeenjäävän varallisuuden suhteen, mutta voimme ainakin esittää toiveemme.

Suomen laki ohjaa jäämistösuunnittelua yksityiskohtaisimmin seuraavilla laeilla: perintökaari (PK), avioliittolaki (AL) ja rinnasteisena laki rekisteröidystä parisuhteesta (RPL), lahjanlupauslaki (LahjanlupausL, 625/1947) sekä perintö- ja lahjaverolaki (PerVL, 378/1940). Näitä keskeisiä lakeja käsitellään jäljempänä¹⁹.

Työssä on otettu lyhyesti esille myös aihetta sivuavia lakeja kuten laki edunvalvontavaltuutuksesta (EVVL, 648/2007), laki holhoustoimesta (HolhTL, 442/1999), laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä (57/2005) ja ulosottokaari (UK, 705/2007). Näiden säädösten unohtaminen voi kostautua yllättävillä tavoilla niin perittäville kuin edunsaa-jallekin. Lakiluettelo ei pyri olemaan täydellinen. Sen ensisijaisena tarkoituksena on koota keskeistä tietoa muistilistaksi ja osoittaa jäämistösuunnitteluun vaikuttavien ja sitä sivuavien seikkojen monimuotoisuus. Jäämistösuunnittelussa tehdyillä valinnoilla on olennainen merkitys varallisuuden siirtymiseen ja verotukselliseen lopputulokseen.

¹⁹ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 9

2.3.1 Laki edunvalvontavaltuutuksesta

Laki edunvalvontavaltuutuksesta on merkityksellinen tilanteissa, joissa henkilö tahtoo ohjata omaisuutensa tai asioidensa hoitamista vielä elossa ollessaan varautumalla oikeustoimikelpoisuutensa huomattavaan alentumiseen tai kokonaan loppumiseen ilman maistraatin tai käräjäoikeuden määräämää edunvalvojaa. EVVL 1:1 § mukaan

Tätä lakia sovelletaan valtuutukseen, jonka valtuuttaja on määrännyt tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan (edunvalvontavaltuutus).

Kirjallinen edunvalvontavaltuutus on joustavampi oikeustoimi kuin varsinaisen edunvalvojan määrääminen. Edunvalvontavaltuutuksen allekirjoitus-, esteellisyys- ja määrämuotoseikat ovat kuitenkin tiukat ja testamentin muotomääräysten kaltaiset (EVVL 5-9 §).

Valtuutetun tulee hakea valtuutuksen vahvistamista valtuuttajan kotikunnan mukaiselta holhousviranomaiselta, kun valtuuttajan tila vastaa EVVL 1:1 § kuvausta (EVVL 25 §)²⁰. Jos valtuutus koskee valtuuttajan edustamista tämän taloudellisista asioista, holhousviranomaisen tulee merkitä valtakirja holhousasioiden rekisteriin sen vahvistamisen jälkeen (EVVL 27 §). Valtuutus lakkaa aina valtuuttajan kuollessa tai valtuutetun ilmoitettua holhousviranomaiselle luopuvansa tehtävästä (EVVL 11 §). Valtuuttaja voi myös peruuttaa edunvalvontavaltuutuksen ottamalla sen pois valtuutetulta ennen sen vahvistamista, tekemällä peruutuksen holhousviranomaiselle tai tekemällä uuden valtakirjan (EVVL 12 §).

Jäämistösuunnittelua ajatellen valtuuttaja voi huolehtia edunvalvontavaltuutuksella esimerkiksi toistuvaisluonteisten lahjojen tai avustusten jatkuvuudesta oman oikeustoimikykynsä alennuttua²¹. Lisäksi valtuutettu voi saada oikeuden myydä tai lahjoittaa kiinteistöjä tai antaa niitä pantiksi, jos siitä on nimenomaisesti mainittu valtuutuksessa (EVVL 2 §). Tavallisen pankkiasioinnin kannalta valtuutustakin kevyempi tapa on antaa luotetulle läheiselle tilin käyttöoikeus. Näin maksuliikenteen jatkuvuus voidaan taata

²⁰ Maistraatti-sivut. Palvelut. Holhustoimi.

²¹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 338

esimerkiksi sairaalakasojen aikana. Kaikki tilien käyttöoikeudet, kuten edunvalvontavaltuutuskin raukeavat henkilön kuollessa.

2.3.2 Laki holhoustoimesta

Holhoustoimilain 1§ määrittelee holhoustoimen tarkoitukseksi valvoa niiden henkilöiden taloudellisia etuja, jotka eivät pysty siihen itse vajaavaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi. Jos vajaavaltainen on kuolinpesän osakas yhtä aikaa omien edunvalvojien eli käytännössä vanhempiensa kanssa²², on eturistiriitojen välttämiseksi tälle haettava maistraatilta määräys väliaikaiseksi edunvalvojaksi perunkirjoitusta ja mahdollista perinnönjakoa varten (HolhTL 10 §)²³.

Jäämistösuunnittelua ajatellen vajaavaltaisuudella on perittävän itsensä kannalta merkitystä oman tahdonilmauksen laillisten vaikutusten suhteen. Alaikäisellä voi olla nimissään merkittäväkin omaisuus, mutta hän ei voi määrätä siitä tehokkaasti ennen täysi-ikäisyyttään. Perintö- ja lahjaverotus ei puolestaan katso edunsaajan ikää, vaan verot lankeavat maksuun iästä riippumatta (PerVL 1 §). Vanhemmat ovat useimmiten alaikäisen lapsensa edunvalvojina. Näin ollen he ovat myös vastuussa lapsensa saaman lahjan, testamentin tai muun kuolinpesän osakkuuden ilmoittamisesta ja hoitamisesta²⁴.

2.3.3 Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä

Maistraatit ylläpitävät avioehto-, avoliitto- ja lahjoitusasioiden rekistereitä. Näihin rekistereihin sovelletaan lakia maistraattien eräistä henkilörekistereistä. Kun sopimukset rekisteröidään asianmukaisesti maistraattiin, ne astuvat voimaan eli niiden oikeusvaikutukset alkavat ja ne tulevat julkisiksi.

Avioehtoasioiden rekisteri tallentaa avioliittolaissa määriteltyjä seikkoja, jotka joko tulee tai voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi. Avioehtosopimus on rekisteröitävä maistraattiin, jotta se tulee lainvoimaiseksi (AL 43.1 §, 58/2005). Lahjoitusasioiden rekiste-

²² Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 107

²³ Maistraatti-sivut. Documents. Holhoustoimi. Alaikäisen lapsen omaisuuden hoitaminen.pdf

²⁴ Maistraatti-sivut. Documents. Holhoustoimi. Alaikäisen lapsen omaisuuden hoitaminen.pdf

riin puolestaan tallennetaan lahjanlupausL 6 §:n (60/2005) mukaiset irtaimeen omaisuuteen kohdistuneet, muut kuin tavanomaiset lahjat. Tämän tarkoituksena on suojata lahjansaajaa antajan konkurssipesän tai ulosoton vaateilta. Saajana voi 6 § mukaan olla puoliso, sukulainen ylenevässä tai alenevassa polvessa tai näiden puoliso tai muu läheinen henkilö, jonka kanssa lahjoittaja asuu yhteisessä taloudessa.

Jäämistösuunnittelua ajatellen lahjanantajan tai -saajan ja avioehdon solmijan tulee muistaa rekisteröidä asiakirja maistraatissa, koska muuten se joko ei ole voimassa tai sen suoja ei ulotu toisen osapuolen konkurssipesän tai ulosoton vaateisiin. Laiminlyönneillä voi olla suuri vaikutus esimerkiksi verotukseen tai varallisuuden omistussuhteisiin.

2.3.4 Ulosottokaari

Ulosottokaareissa säädetään muun muassa vainajan velasta toimitetusta ulosmittauksesta (UK 4:76), kuolinpesän osakkaan pesäosuuden tai legaattiin perustuvan oikeuden ulosmittaamisesta (UK 4:77, 79-80) ja kuolinpesälle annettavasta maksukiellosta pesäosuuden ulosmittauksen vuoksi (UK 4:78). Säännökset rajoittavat kuolinpesän omaisuuden myyntiä ja velvoittavat sitä luovuttamaan velallisen pesäosuuden ulosottomiehelle.

UK määrittää myös, miten perinnöstä luopuminen on osoitettava, ettei perintöä ulosmitata pesän varallisuudesta tai pesäosuudesta (UK 4:81)²⁵. Kuolinpesän on annettava oikeanlaista tietoa pesän tilasta (UK 4:82). Jäämistösuunnittelussa on pyrittävä huolehtimaan siitä, ettei varallisuutta joudu ulosoton piiriin. Perittävä voi esimerkiksi antaa ennen kuolemaansa testamentinomaisen lahjan kenelle tahansa²⁶. Hän voi myös ehdollisella testamentilla ohjata varallisuutensa siirtymistä toissijaiselle perilliselle, jos ensisääjää uhkaa ulosotto tai konkurssi. Lakiosaa ei tässäkään saa rikkoa. Itse ulosotossa tai konkurssissa oleva voi luopua lakiosastaan tai perinnöstään ja näin pitää omaisuutta sukunsa hallussa. Tästä säädetään PK 7:11, 17:2 a (710/2007) ja 17:3 a pykälissä²⁷.

²⁵ Aarnio, Kangas 2009, 653-654

²⁶ Kolehmainen, Rabinä 2012, 275-276

²⁷ Aarnio, Kangas 2009, 653-654

3 PERINTÖKAARI

3.1 Yleistä perintökaaresta

Perintökaari lakina koskettaa kaikkia suomalaisia ja Suomessa asuvia, koska olemme joko perittäviä tai perillisiä. Perunkirjoitus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta (PK 20:1, 1562/1995). Perillisinä velvollisuutemme on osallistua kuolinpesän hallintoon ja sen selvittämiseen (PK 18 luku). Merkitystä ei ole sillä, onko kuolinpesässä varoja perittäväksi vai ei. Perintökaaren säädökset sivuavat välillä avioliittolain säädöksiä, mitä tulee aviopuolisoiden väliseen ositukseen tai avioehtoon sekä näiden vaikutukseen puolisoitten keskinäisissä varallisuussuhteissa. Tämä on luonnollista sinänsä, koska perimys on aikojen alusta katsottu olevan sidoksissa perhesuhteisiin²⁸.

Perintökaaressa säädetään muun muassa perimysoikeudesta, ennakkoperinnöstä, lakiosasta, testamentista, perinnöstä luopumisesta, kuolinpesän hallinnosta, perunkirjoituksesta, kuolleen henkilön ja pesän veloista ja perinnönjaosta. Jotta voidaan pätevästi osoittaa, kuka omistaa ja kuinka paljon, on perintökaaren määräyksillä keskeinen merkitys. Varallisuuden siirtojen pohjana ovat usein perukirjat ja niihin pohjautuvat ositus- ja perinnönjakokirjat.

3.2 PK luku 1 - Oikeudesta saada perintö

Perintöön oikeutettuja ovat ainoastaan perittävän kuolinhetkellä elossa olleet henkilöt sekä jo siitetyt syntymättömät lapset, jotka syntyvät elävinä (PK 1:1). Jos ei voida pätevästi todistaa, että perittävä kuoli ennen perillistä, lain mukaan oletetaan perillisen kuolleen ensin (PK 1:2). Henkilön oikeustoimikelpoisuus ei määrittele perintöoikeutta, vaan kaikki elossa olevat tässä kohtaa tasa-arvoisia²⁹. Suomen laki ei rajoita perintöoikeutta kansallisuudenkaan mukaan (PK 1:3).

²⁸ Aarnio, Kangas 2009, 1-2

²⁹ Aarnio, Kangas 2009, 62

3.3 PK luku 2 - Sukulaisten perintöoikeus

Jos perittävä ei tee testamenttia, lakimääräinen perimysjärjestys määrittelee, kuka hänet perii. Perimysjärjestys muodostuu perittävän ja perillisen välillä vallitsevasta sukulaisuus-, avioliitto- tai ottolapsisuhteesta (PK 2:1-3). Perintökaaressa käytetään kolmipor- taista parenteeli- eli perillisryhmäjärjestelmää, jonka tunteminen on tärkeää jäämistö- suunnittelun kannalta³⁰. Parenteelijärjestelmä määrää, kumpaa perintö- ja lahjaverolain verotaulukkoa käytetään veron laskennassa³¹. Näihin veroportaisiin palataan esimerkki- laskennassa.

Rintaperilliset eli perittävän lapset kuuluvat I parenteeliin. Tässä parenteelissa jälkeläis- ten sijaantulo-oikeus on rajoittamaton, ja se on käytännössä merkittävin varallisuuden siirtymisessä perittävältä toiselle henkilölle³². Kun perittävältä jää I parenteeliin kuuluva perillinen, muiden parenteelien perintöoikeus ei toteudu (PK 2:1).

Jos perittävän kuoltua rintaperillisiä ei ole tai nämä ovat kuolleet ennen perittävää ilman omia lapsia, vainajan perivät II parenteeliin kuuluvat. Tähän parenteeliin kuuluvat perit- tävän omat vanhemmat (PK 2:2). Jos jompikumpi vanhemmista on jo kuollut, hänen osuutensa perittävän jäämistöstä siirtyy hänen omille lapsilleen eli perittävän sisaruksil- le tai näiden rintaperillisille sisaruksen jo kuoltua. Myös II parenteelissa sijaantulo- oikeus on rajoittamaton. Jollei sisaruksia ole, elossa oleva perittävän äiti tai isä saa koko perinnön (PK 2:2.2).

Tarkastelu siirtyy III parenteeliin, jos II parenteelista ei löydy elossa olevia perillisiä (PK 2:3). III parenteeli on ns. suljettu parenteeli eli siellä perimisoikeus ei enää siirry eteenpäin (PK 2:5). Tämän parenteelin muodostavat perittävän isovanhemmat ensisijai- sesti ja näiden jo kuoltua heidän lapsensa eli perittävän tädit, enot ja sedät. Ketju katke- aa täteihin, setiin ja enoihin, sillä serkut eivät enää peri automaattisesti.

³⁰ Aarnio, Kangas 2009, 64

³¹ Ks. Liite 1. TAULUKKO 1. I perintöveroluokka

³² Aarnio, Kangas 2009, 74: Ensimmäinen parenteeli on käytännössä kaikkein merkittävin. Vuonna 1994 noin 66 % jäämistöistä jaettiin ensimmäiseen parenteeliin kuuluvien perillisten kesken. Oikeusministeriön selvityksen mukaan jäämistöistä peräti 75 % jaetaan ensimmäiseen parenteeliin kuuluvien perillisten kesken.

3.4 PK luku 3 - Puolison perintöoikeus ja oikeus hallita jäämistöä

Jos perittävä on kuollut avioliitossa ilman lapsia, puoliso perii hänet (PK 3:1) riippumatta siitä, onko puolisoilla avio-oikeus toistensa omaisuuteen³³. Tällaisessa tilanteessa leski on kuolinpesän ainoa osakas eikä varsinaista perinnönjakoa tarvitse tehdä (PK 3:1 ja PK 18:1)³⁴. Ositukseen ei tässä vaiheessa ole pakollinen, mutta helpottaa huomattavasti lesken kuollessa pesänselvitystä, koska tällöin on jo selvillä ensiksi kuolleen puolison avio-oikeuden alaisen ja siitä mahdollisesti vapaan omaisuuden arvo sekä lesken vastaavat erät³⁵. Lesken kuoltua tällä on vaikutus ensiksi kuolleen puolison toissijaisten perillisten perintöihin³⁶. Avopuolisolla ei ole aviopuolisoon verrattavaa asemaa³⁷.

3.4.1 Puoliso ja rintaperillinen

Jos ensiksi kuolleelta puolisolta on jäänyt rintaperillinen tai perittävä oli tehnyt testamentin, lesken asema muuttuu. Tämän kaltaisessa tilanteessa leski saa kuitenkin hallita kuolleen puolison jäämistöä jakamattomana, ellei rintaperillinen esitä jakovaatimusta tai perittävän tekemästä testamentista johdu muuta (PK 3:1 a.1, 209/1983). Lain myöntämään lesken hallintaoikeuteen ei vaikuta, oliko puolisoilla avio-oikeus toistensa omaisuuteen vai ei³⁸.

Jos rintaperillinen tai testamentinsaaja esittää jakovaatimuksen, lesken asema vaihtuu vähimmäissuojaksi³⁹. Vähimmäissuoja kattaa tavanomaisen kodin irtaimiston ja jäämistöön kuuluvan ja yhteisenä kotina käytetyn asunnon tai muun perittävän jäämistöön kuuluvan, kodiksi sopivan asunnon⁴⁰. Tämä on sääntö silloin, kun lesken varallisuuteen ei kuulu kodiksi sopivaa asuntoa (PK 3:1 a.2). Jos joku kolmas osapuoli omistaa osakseen puolisojen yhteisenä kotinaan pitämästä asunnosta, lesken vähimmäissuoja ei toteudu⁴¹. Leski ei maksa veroa hallintaoikeudestaan (PerVL 8.2 §, 463/1984)⁴².

³³ Aarnio, Kangas 2009, 112

³⁴ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 111

³⁵ Aarnio, Kangas 2009, 1038

³⁶ Aarnio, Kangas 2009, 118-124

³⁷ Aarnio, Kangas 2009, 124

³⁸ Puronen 2009, 187

³⁹ Aarnio, Kangas 2009, 116-117

⁴⁰ Aarnio, Kangas 2009, 117

⁴¹ Aarnio, Kangas 2009, 117

⁴² Puronen 2011, 160

Rintaperillinen on oikeutettu lakiosaan (PK 7 luku), ellei ole testamenttiin kirjoitettuja, vakavia perusteluja (PK 15 luku). Lakiosan suuruus on puolet perilliselle tulevasta lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesta arvosta (PK 7:1). Vaikka leskellä on oikeus hallita puolison jäämistöä jakamattomana (PK 3:1 a), on puolisoiden välillä tehtävä ositus ja lakiosan suuruus määriteltävä yhdenkin rintaperillisen vaatiessa jakoa⁴³.

Yhteenvedona voidaan siis todeta, että lesken hallintaoikeus ohittaa yhteisen kodin ja sen asuinirtaimiston osalta rintaperillisen jakovaatimuksen ja testamentinsaajan oikeuden lesken elinaikana. Jäämistön perunkirjoitus täytyy kuitenkin aina tehdä, ja perillisten veroseuraamukset selvittää sen avulla (PK 20:1)⁴⁴. Jos pesän ainoa varallisuus on puolisoiden yhteisenä kotina käyttämä asunto ja jos leski käyttää hallintaoikeuttaan, täysi-ikäiset rintaperilliset saavat kukin maksettavakseen perintöverot yli 20 000 € suuruisen perinnön osalta lesken hallintaoikeuden pääomitetulla arvolla kevennettynä⁴⁵. Tähän laskentaan palataan esimerkkien yhteydessä jäljempänä työssä.

Hallintaoikeuden rasittamaa varallisuutta ei voi realisoida eikä sen käyttö aina onnistu lesken vielä eläessä, vaikka perintöverot lankeavatkin maksettaviksi. Leski voi omasta tahdostaan luopua oikeudestaan hallita jäämistöä jakamattomana joko perittävän vielä eläessä tai vasta hänen kuoltuaan⁴⁶. Perukirjassa on oltava merkintä siitä, käyttääkö leski tätä lakimääräistä oikeuttaan kokonaan tai osittain⁴⁷. Verotuksen kannalta jäämistön jakamaton hallinta tarkoittaa lesken käyttöoikeutta sekä tuotto-oikeuden käyttämistä⁴⁸. Perintöveroa ei makseta toistuvaissuunnitelmaksi katsottavasta edusta (PerVL 8 §). Tämän edun verotus on järjestetty tuloverotuksena (TVL 37.2 §), jolloin etua verotetaan sitä mukaa kuin siitä syntyy tuloa esim. vuokra- tai osinkotuloja⁴⁹. Avioliittolain käsittelyn yhteydessä palataan vielä avioliiton vaikutuksiin jäämistösuunnittelun osalta.

⁴³ Aarnio, Kangas 2009, 116-117

⁴⁴ Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Perintö. Perunkirjoitus ja perukirja

⁴⁵ Puronen 2011, 153-154

⁴⁶ Aarnio, Kangas 2009, 117

⁴⁷ Lindholm 2015, 43

⁴⁸ Aarnio, Kangas 2009, 118

⁴⁹ Puronen 2011, 75-76

3.4.2 Toissijainen perillinen

Jos ensiksi kuolleelta aviopuolisolta ei jäänyt rintaperillisiä eikä hän ollut tehnyt testamenttia, hänen kuolinpesänsä kuuluu lesken kuoleman jälkeen hänen ns. toissijaisille perillisilleen. Toissijaisten perillisten käsite selviää parhaiten perintökaaren 3:1. 2-3 momenteista:

Milloin eloonjääneen puolison kuollessa ensiksi kuolleen puolison isä, äiti, veli tai sisar tahi veljen tai sisaren jälkeläinen on elossa, saavat ne heistä, joilla silloin lähinnä on oikeus periä ensiksi kuollut puoliso, puolet eloonjääneen puolison pesästä, mikäli jäljempänä tässä luvussa ei toisin säädetä. Älköön eloonjäänyt puoliso testamentilla määrätä siitä, mitä siten on tuleva ensiksi kuolleen perillisille.

Jos viimeksi kuolleelta puolisolta ei jäänyt perillistä, saavat hänen osuutensa ensiksi kuolleen puolison 2 momentissa tarkoitetut perilliset. (25.2.1983/209)

Toissijainen perillinen on siis ensiksi kuolleen puolison II parenteeliin kuuluva henkilö tai tämän rintaperillinen, joka on elossa eloonjääneen puolison kuollessa. Jos ensiksi kuolleelta jäi vain III parenteeliin kuuluvia perillisiä, leski perii ensiksi kuolleen, lapsettoman puolisonsa täydellä omistusoikeudella⁵⁰. Perittävä voi myös testamentillaan asettaa kenet tahansa toissijaisen perillisen asemaan testamentissaan tehdyllä nk. toissijaismääräyksellä⁵¹.

Toissijaisella perillisellä on oikeus puoleen eloonjääneen puolison pesästä tämän kuollessa⁵², eli viimeksi kuolleen puolison kuolinpesän osakkaita ovat ensiksi kuolleen toissijaiset perilliset sekä lesken omat perilliset⁵³. Huomionarvoista on myös se, että vain leski voi itse vaatia perinnönjakoa itsensä ja toissijaisten perillisten kesken heti ensimmäisen puolison kuoltua⁵⁴. Näin hän on vapaa määräämään perinnönjaossa itselleen tulleesta omaisuudesta täydellä omistusoikeudella.

⁵⁰ Aarnio, Kangas 2009, 119

⁵¹ Aarnio, Kangas 2009, 1031-1032

⁵² Aarnio, Kangas 2009, 903

⁵³ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 93

⁵⁴ Aarnio, Kangas 2009, 1034

3.5 PK luku 6 - Lahja ennakkoperintönä

Ennakkoperinnön käsite on jäämistöoikeudellinen instituutio, jonka avulla pyritään takaamaan mahdollisimman tasapuolinen perinnönjako rintaperillisten kesken⁵⁵. Ellei muuta määrätä, ennakkoperintö on pääsäännön mukaan tavanomaisuudesta poikkeava lahja, jonka perillisasemassa oleva saa perittävän vielä eläessä (PK 6:1)⁵⁶. Lahja voi olla joko kiinteää tai irtainta omaisuutta, ja se voi olla myös osittain vastikkeellinen. Ennakkoperinnöstä tehdään lahjaveroilmoitus ja maksetaan lahjaveroa⁵⁷. Kaikki rintaperillisen saamat lahjat oletetaan ennakkoperinnöiksi, ellei muuta osoiteta (PK 6:1). Jos on vain yksi rintaperillinen, tälle annettua lahjaa ei yleensä pidetä ennakkoperintönä. Myöskään tasapuolisesti kaikille lapsille annettua lahjaa ei pidetä sellaisena⁵⁸.

Lahjan huomioiminen ennakkoperintönä perinnönjaossa vaatii kanssaperillisen aktiivisuutta, ja toimenpide koituu vain vaatijansa hyväksi perinnön laskennallista arvoa määritettäessä (individualiteettiperiaate)⁵⁹. Ennakkoperinnön määrä lisätään pesän laskennalliseen arvoon. Tätä kautta se vaikuttaa ositukseen sekä laskennallisen lakiosan suuruuteen⁶⁰. Saatu ennakkoperintö vähennetään saajansa reaalisesta perinnöstä⁶¹. Koska avo- tai aviopuoliso eivät ole perittävän perillisiä, heille annettu lahja ei koskaan voi tulla otetuksi huomioon ennakkoperintönä perinnönjaossa⁶². Henkilön kolme vuotta ennen kuolemaansa antamat lahjat on aina merkittävä hänen perukirjaansa⁶³.

Jäämistöllä on laskennallinen arvo ja reaalin arvo, minkä ymmärtäminen on olennaista osuuksien laskemisessa⁶⁴. Perillisten kannalta jäämistön laskennalliseen arvoon päädytään, kun kaikki ennakkoperinnöt ja lahjat on lisätty siihen. Jäämistön reaalin arvo, se mitä oikeasti jää jäljelle pesän velkojen suorittamisen jälkeen, määritetään yksinkertaisimmillaan suoraan perukirjassa.

⁵⁵ Aarnio, Kangas 2010, 385

⁵⁶ Aarnio, Kangas 2009, 764-765

⁵⁷ Lindholm 2015, 187

⁵⁸ Kolehmainen, Rabinä 2012, 229

⁵⁹ Aarnio, Kangas 2009, 760, 914

⁶⁰ Kolehmainen, Rabinä 2012, 226

⁶¹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 264

⁶² Aarnio, Kangas 2010, 388-389

⁶³ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 258

⁶⁴ Aarnio, Kangas 2009, 822-823

3.6 PK luku 7 - Lakiosa

Perittävän rintaperillisillä ja ottolapsilla sekä heidän sijaantuloperillisillään on perinnön- jaossa oikeus lakiosaan jäämistön laskennallisesta arvosta. Lakiosan suuruus on puolet perilliselle lakimääräisen perimisjärjestyksen mukaan tulevasta perintöosuudesta (PK 7:1). Lakiosaoikeus tarkoittaa, että

- lakiosaa loukkaava testamentti on tehoton, jos rintaperillinen vaatii lakiosaansa (PK 7:5.1, 843/2002)
- lakiosaa on vaadittava kirjallisesti ns. lakiosailmoituksella kuuden kuukauden kuluessa testamentin tiedoksisaannista kaikilta testamentinsaajilta erikseen, jotta lakiosaoikeus ja testamentin moittimisoikeudet säilyvät (PK 7:5.3)⁶⁵
- rintaperillisellä on oikeus vaatia lahjojen, ennakkoperintöjen, suosiolahjojen ja testamenttiin rinnastuvien lahjojen huomioimista jäämistöä jaettaessa (PK 7:3 ja PerVL 16 §, 318/1994). Nämä lasketaan vain vaatijansa hyväksi⁶⁶
- rintaperillisen luovuttua perinnöstä perittävän eläessä, hänellä on oikeus korvaukseen (PK 17:1)
- rintaperillisen tulee vaatia lakiosaansa myös leskeltä hyväksyessään vanhempiansa keskinäisen täyden omistusoikeustestamentin, ettei menettäisi lakiosaoikeuttaan ensiksi kuolleen vanhemman perintöön (vaikutus rintaperillisen omien perillisten asemaan) (PK 7:5)⁶⁷
- lakiosaoikeus lasketaan kaikille erikseen ja jaon suhdelukua määriteltäessä myös testamentilla perinnöttömäksi tehdyt rintaperilliset lasketaan mukaan, vaikka he eivät mitään saisikaan (PK 7:2)⁶⁸.

3.6.1 Lakiosan arvon määrittelystä

Jokaisen rintaperillisen lakiosa lasketaan itsenäisesti, eikä se välttämättä ole kaikilla yhtä suuri. Tämä voi johtua perillisen aikaisemmista saannoista, perittävälle takaisinmaksamattomasta velasta, lakiosavaatimuksen esittämisestä tai vaatimuksesta ennakkoperinnön ja lahjan huomioimisesta lakiosalaskennassa.

⁶⁵ Aarnio, Kangas 2009, 918

⁶⁶ Aarnio, Kangas 2009, 821

⁶⁷ Aarnio, Kangas 2009, 916-917

⁶⁸ Aarnio, Kangas 2009, 823

Lakiosan määrittelyssä on erotettava suhteellinen ja arvomääräinen lakiosa. Suhteellinen lakiosa ilmaisee sen suhdeluvun, jonka mukaan lakiosa määräytyy (kolme rintaperillistä on suhdelukuna 1/3). Arvomääräinen ilmaisee lakiosan rahallisen arvon. Myös yleistestamentinsaaja voi kasvattaa omaa perintöosuuttaan vaatimalla perinnönjaossa huomioitavaksi perittävän elinaikanaan antamia lahjoja tai ennakkoperintöjä ja niitä lisättäväksi jäämistön laskennalliseen arvoon⁶⁹. Jäämistösuunnittelun kannalta lakiosasäädösten ja niiden vaikutusten ymmärtäminen on tärkeää, kun on rintaperillisiä. Lesken ja rintaperillisten osuuksien laskennassa on lisäksi muistettava myös avioliittolain määrittämät ositussäädökset.

3.6.2 Rintaperillinen ja suosiolahja

Suosiolahja tarkoittaa sellaista nimenomaisesti rintaperilliselle, tämän jälkeläiselle tai puolisolle annettua lahjaa, jolla on tarkoitus loukata lakiosaperillisten etua⁷⁰. Rintaperillisellä on oikeus vaatia perittävän antaman suosiolahjan arvon lisäämistä pesän varoihin ennen lakiosaosuutensa laskemista (PK 7:3.3) osoittamalla, että annetulla lahjalla oli tarkoitus suosia saajaansa rintaperillisen vahingoksi, vaikka suosiolahjan saajan ei olisi-kaan suorassa perillisasemassa perittävään nähden. Suosiolahja vaikuttaa siis lakiosalaskentaan ja vähentää saajansa lakiosaperintöä (PK 7:7)⁷¹.

Perittävän omalle avo- tai aviopuolisolle, veljelle tai jälkeläisen avopuolisolle antamaa lahjaa ei voida lisätä pesän laskennalliseen arvoon suosiolahjana⁷². Suosiolahjan määritelmä edellyttää lisäksi ajoittain vaikeastikin määriteltävää oikeustoimen lahjanluontoisuutta⁷³.

3.6.3 Rintaperillinen ja testamenttiin rinnastettava lahja

Jos lahjansaaja ei kuulu PK:n mukaiseen suosiolahjasäädöksen piiriin, voi perittävän eläessään antaa lahja täyttää kuitenkin testamenttiin rinnastuvan lahjan määrittelyn.

⁶⁹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 83

⁷⁰ Aarnio, Kangas 2009, 843-845

⁷¹ Aarnio, Kangas 2009, 919

⁷² Aarnio, Kangas 2009, 845

⁷³ Kolehmainen, Rabinä 2012, 268

Tällaisen lahjan saaja voi olla kuka tahansa, myös juridinen henkilö⁷⁴. Rintaperillinen voi vaatia lahjan lisäämistä pesän laskennalliseen arvoon lakiosamäärityksessä, ellei sitä vastaan ole ”erityisiä vastasyitä” (PK 7:3.3) riippumatta saajansa perillisasemasta⁷⁵. Testamenttiin rinnastuvalla lahjalla tarkoitetaan lahjaa, jonka perittävä on antanut tietoisena lähestyvästä kuolemastaan eli ajallinen näkökulma on merkittävä⁷⁶. Erityisillä vastasyillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi rintaperilliselle annettua lahjaa, minkä avulla perittävä tasaa perillisten perintöosuuksia. Myös saajan pitkään jatkunut hoitosuhde perittävän kanssa voi olla erityinen vastasy⁷⁷.

3.6.4 Rintaperillinen ja leski

Lesken ja perittävän välisellä osituksella on suuri merkitys lakiosan arvon määräytymiseen. Lesken tasinkoprivilegi takaa leskelle oikeuden olla maksamatta tasinkoa ensiksi kuolleen perillisille (AL 103 §, 42/1965 2 mom, 765/1991). Jos leski puolestaan oli vähävaraisempi, hän saa perittävän jäämistön avio-oikeuden alaisesta omaisuudesta tasinkoa, josta ei makseta veroja. Jos perittävällä ei ollut avioehtoa tai testamenttia, saa jälkeenjäänyt puoliso puolet avio-oikeuden alaisesta omaisuudesta ja loppuosa jäämistöstä jaetaan perillisten kesken. On myös huomioitava, että lesken vähimmäissuoja eli oikeus hallita kotina käytettyä yhteistä asuntoa ja sen tavanomaista koti-irtaimistoa on vahvempi kuin rintaperillisen lakiosaoikeus⁷⁸.

3.7 PK luvut 9-14 - Testamentti

Testamenttia käsitteenä on oikeuskirjallisuudessa yritetty määritellä yksiselitteisesti, jotta se voitaisiin erottaa muista oikeustoimista. Sen perustunnusmerkeiksi on katsottu kuolemanvaraisuus, vastikkeettomuus ja tahdonilmaisu perittävän jäämistöä koskevana määräyksenä⁷⁹. Liitännäistunnusmerkkejä ovat yksipuolisuus, peruutettavissa oleminen

⁷⁴ Kolehmainen, Rabinä 2012, 225

⁷⁵ Aarnio, Kangas 2009, 860 sekä Aarnio, Kangas 2010, 411

⁷⁶ Kangas 2013, 477-478

⁷⁷ Aarnio, Kangas 2009, 861

⁷⁸ Ks. kappale 3.4

⁷⁹ Aarnio, Kangas 2015, 20-21

ja määrämuotoisuus. Testamentteja tekevät useimmiten henkilöt, joilla ei ole omia perillisiä, ja eri testamenttityypeistä käytetyin on täysi omistusoikeustestamentti⁸⁰.

Testamentti on tahdonilmaisu, jonka määräykset saatetaan voimaan sikäli, kun ne eivät loukkaa jonkun muun osapuolen lain suojaamaa oikeutta. Esimerkkinä voidaan mainita kuolinpesän velat, jotka on maksettava tietyssä järjestyksessä, ja avioliiton päättymiseen liittyvä ositus ja sen vaikutus jaettavaan omaisuuteen sekä rintaperillisen lakiosa.

3.7.1 Oikeudesta tehdä testamentti ja testamentin muotovaatimukset

Henkilö voi tehdä testamentin tehokkaasti vain omasta omaisuudestaan⁸¹. Hänen tulee ymmärtää testamentin tekemisen merkitys ja tehdä se omasta vapaasta tahdostaan. Testamentin tekemistä ei voi delegoida, eikä esimerkiksi edunvalvoja voi tehdä testamenttia edunvalvottavansa puolesta tai nimissä⁸². Tavallisesti testamentintekijä on täysi-ikäinen henkilö, mutta tietyissä tilanteissa myös tätä nuoremman henkilön testamentti on pätevä (PK 9 luku). Testamentin edunsaajana voi olla perittävän kuolinhetkellä elossa ollut henkilö tai silloin jo siitetty ja myöhemmin elävänä syntyvä lapsi tai näiden kuoltua heidän perillisensä.

Jo käsitelty rintaperillisen oikeus lakiosaan ja lesken oikeus hallita jäämistöä jakamattomana rajoittavat perittävän suhteellista testamenttauskompetenssia kuten myös lesken vähimmäissuojakin. Lisäksi on muistettava PK 8 (209/1983) luvun mukaiset avustus- ja työhyvitysvaatimukset⁸³. Erilaisista monimutkaisistakin testamenttausmahdollisuuksista huolimatta tässä työssä käydään läpi yksinkertaisia perimyksen ja sen aiheuttamiin verotusvaikutuksiin liittyviä kysymyksiä.

Että dokumenttia voidaan pitää testamenttina eli jälkisäädöksenä, sen on täytettävä tiukat määrämuotoisuuden vaatimukset, joista säädetään PK 10 luvussa. Ns. hätätilatestamentti on myös mahdollinen (PK 10:3). Jos tekijä haluaa hätätilatestamentin pysyvän voimassa tekemänsä kaltaisena, hänen on tehtävä se uudestaan lain määräämässä järjestyksessä.

⁸⁰ Aarnio, Kangas 2009, 198-199

⁸¹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 72

⁸² Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto, Valkonen 2012, 725

⁸³ Kolehmainen, Rabinä 2012, 72-74

3.7.2 Testamentin peruuttaminen, muuttaminen ja moittiminen lyhyesti

Tekijä voi itse hävittää testamenttinsa milloin tahansa. Lupaus olla muuttamatta testamenttiaan on lailla kielletty (PK 10:5.2). Peruuttaminen ei ole yhtä tiukan määrämuotoinen kuin itse testamentti, mutta edellytyksenä on tekijän oikeustoimikelpoisuus (PK 10:5.1)⁸⁴. Jos testamentin tekijä on selkeän yksiselitteisesti ilmaissut tahtonsa muuttuneen testamenttinsa suhteen, on peruutus voimassa, vaikka alkuperäinen testamentti olisi vielä tallella. Huomioitavaa on alkuperäisen dokumentin olemassa olon merkitys. Jos testamentista löytyy vain pelkkä kopio, oletetaan, että alkuperäinen on peruutettu⁸⁵.

Koska testamentilla voi määrätä vain omasta omaisuudestaan, se on tehoton siltä osin, kun se viittaa johonkin, mitä perittävällä ei ole ns. konkludenttinen peruuttaminen⁸⁶ (PK 11:4). Perittävä on myös voinut luovuttaa testamenttaamaansa omaisuuden vastikkeellisesti. Tulkinnallisen oletaman mukaan testamentti ei koske luovutetun tilalle tullutta omaisuutta⁸⁷. Näin surrogaatti, sijaantullut omaisuus ei voi olla testamentin kohteena. On myös mahdollista tehdä testamentti, jossa viitataan edellisiin testamentteihin. Tämä ei kuitenkaan ole suotavaa, koska se voi aiheuttaa tulkintaongelmia.

Testamentin moittiminen on mahdollista vasta tekijänsä kuoltua. PK 14:4 (700/1990) mukaisesti testamentti on todistettavasti saatettava tiedoksi kaikille perillisille. Näin perittävän tahto tulee tietäväksi, ja perilliset voivat halutessaan nostaa moitekanteen sitä vastaan. Moittimisoikeus on ainoastaan perillisellä, joka ei ole menettänyt oikeuttaan perintöön, luopunut perittävän eläessä perinnöstä tai ole vielä hyväksynyt testamenttia⁸⁸. Jos moitekannetta ei nosteta kuuden kuukauden kuluessa tiedoksisaannista, moittimisoikeus raukeaa (PK 14:5, 700/1990).

3.7.3 Testamenttiluokitukset

Testamentti voi olla yleis- tai erityisjälkisaädös eli legaatti. Se voi olla myös omistus-, hallinta-/käyttöoikeus- tai tuotto-oikeustestamentti. Nämä termit selittävät sitä, kuinka

⁸⁴ Aarnio, Kangas 2015, 422-423

⁸⁵ Aarnio, Kangas 2010, 566

⁸⁶ Aarnio, Kangas 2010, 564

⁸⁷ Aarnio, Kangas 2015, 1004

⁸⁸ Aarnio, Kangas 2010, 571

laaja määräämisvalta edunsaajalle annetaan ja kuinka pysyvää annettu valta on⁸⁹. **Yleistestamentilla** tarkoitetaan jälkisaadosta, jossa testamentinsaajalle määrätään koko omaisuus, määräosa omaisuudesta tai se, mitä muiden ehtojen täyttämisen jälkeen jää jäljelle⁹⁰. Yleistestamentin saaja on automaattisesti kuolinpesän osakas (PK 18:1), mutta legaatinsaaja yleensä ei. Pesänosakkuudella on merkitystä kuolinpesän yhteishallintotilanteessa.

Legaatti eli erityisjälkisaados voi olla esine- tai rahalegaatti mutta myös käyttö- tai tuotto-oikeustestamentti, jossa ei anneta omistusoikeutta etuuteen⁹¹. Legaatti täytetään jakamattomasta pesästä (PK 12:2), ja näin legataari välttyy odottamasta pesänselvitystä ja jakoa. Jos esinelegaatinsa kohdetta ei enää ole, testamentti on tältä osin tehoton (PK 11:4). Legaatilla voi olla huomattavakin taloudellinen arvo esimerkiksi yritysomaisuutena, eli edun arvo ei määritä jakoa yleis- tai erityistestamentteihin⁹².

Antamansa määräysvallan perusteella testamentit voidaan jakaa omistus-, hallinta-/käyttö- tai tuotto-oikeustestamentteihin⁹³. Eri muotojen yhdistelmät ovat mahdollisia ja joskus välttämättömiäkin. Oman tahdon ja sen haluttujen vaikutusten ylöskirjaaminen ennen vakiomuotoisten testamenttien tekemistä on tärkeää, ettei myöhemmin syntyisi tulkintaongelmia. Jos ei ole muuta osoittaa, testamenttia tulkitaan sen kirjoitusasun mukaan (PK 11:1)⁹⁴.

Täysi omistusoikeustestamentti antaa nimensä mukaisesti suurimman vallan saajalleen. Hän voi myydä, lahjoittaa, testamentata, käyttää tai pantata saamansa omaisuuden. Tämä perintö on toisaalta myös saajansa mahdollisten velkojien/konkurssipesän ulottuvilla. Puolisot tekevät usein keskinäisiä täyden omistusoikeuden testamentteja lesken aseman suojaamiseksi. Omistusoikeustestamentin saajana leski voi ottaa sen vastaan pelkkänä hallintaoikeutena tai luopua siitä osittain helpottaakseen perinnön veroseuraamuksia⁹⁵. Jos leski saa testamentilla täyden omistusoikeuden, rintaperillisten on vaa-

⁸⁹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 102

⁹⁰ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 63-64

⁹¹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 100

⁹² Kolehmainen, Rabinä 2012, 101

⁹³ Kolehmainen, Rabinä 2012, 102-103

⁹⁴ Kolehmainen, Rabinä 2012, 105

⁹⁵ Puronen 2009, 182-184 ja Puronen 2011, 158

dittava lakiosaansa, etteivät he menettäisi sitä ensiksi kuolleen vanhempansa perintöön⁹⁶.

Rajoitetussa omistusoikeustestamentissa määrätään omistusoikeus ensiksi tietylle henkilölle ja tämän kuoltua jollekin toiselle (ns. peräkkäissaanto⁹⁷). Tässä nousee esille käsite toissijaissaaja, joka voi olla ns. toissijaisperillinen⁹⁸ tai testamentissa määritelty muu taho esimerkiksi omat rintaperilliset. Rajoitettu omistusoikeustestamentti eroaa täydestä omistusoikeustestamentista vain siinä, ettei sellaisen saaja voi testamentilla määrätä siinä saamastaan omaisuudesta⁹⁹. Omaisuuden lopullisen saajan kannalta kyseinen testamenttimuoto tarkoittaa sitä, että saannot tulevat kahdelta eri taholta, mikä puolestaan vaikuttaa keventävästi perintöverotukseen¹⁰⁰.

Käyttöoikeus- eli hallintaoikeustestamentti turvaa ensisaajan asemaa varmistaen kuitenkin, ettei tämä hukkaa omaisuutta toissijaissaajan vahingoksi¹⁰¹. Joku saa kohteen käyttö- ja tuotto-oikeuden vastaten samalla omaisuuden hoitamisen kuluista, mutta joku toinen omistaa sen¹⁰². Kuten nimi jo kertoo, käyttöoikeutta ei voida ulosmitata saajansa veloista eikä sitä saa luovuttaa toiselle (PK 12:4.1). Saaja ei voi testamentata käyttöoikeuden kohdetta¹⁰³. Hän voi pantata tai lahjoittaa omaisuutta vain omistajan luvalla¹⁰⁴. Toisaalta varsinainen omistaja ei saa määrätä omaisuudesta ilman käyttöoikeuden haltijan suostumusta. Tällainen toimenpide on pätemätön suhteessa käyttöoikeuden haltijaan (PK 12:6.2). Käyttöoikeutta ei perintöveroteta, mikä tekee siitä hyvän vaihtoehdon avosuhteessa¹⁰⁵. Perintöveron maksavat omistusoikeuden saajat, mutta he voivat vähentää verotusarvosta käyttöoikeuden pääomitetun (kapitaloidun) arvon¹⁰⁶.

Tuotto-oikeustestamentilla joku perii omaisuuden, mutta siitä syntyvä tuotto menee toiselle. Tilanne on samankaltainen kuin käyttöoikeustestamentissa: tuoton saajan etu on turvattava, mutta samalla on varmistettava, ettei tuotto-oikeuden haltija vaaranna

⁹⁶ Kolehmainen, Rabinä 2012, 106, 116

⁹⁷ Aarnio, Kangas 2015, 623

⁹⁸ Ks. tämän työn 3.4.2

⁹⁹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 107

¹⁰⁰ Puroinen 2009, 185 ja Puroinen 2011, 134

¹⁰¹ Aarnio, Kangas 2015, 655

¹⁰² Kolehmainen, Rabinä 2012, 134

¹⁰³ Kolehmainen, Rabinä 2012, 131

¹⁰⁴ Kolehmainen, Rabinä 2012, 131

¹⁰⁵ Puroinen 2011, 126

¹⁰⁶ Lindholm 2015, 78-79

omistajatahon intressejä¹⁰⁷. Tuotto- ja käyttöoikeustestamenttien veroseuraamukset vastaavat toisiaan¹⁰⁸. Tällaista testamenttia käytetään tilanteessa, jossa halutaan estää perillistä tuhlaamasta perintöään mutta samalla huolehditaan hänen tulostaan¹⁰⁹.

3.8 PK luku 17 - Perinnöstä luopuminen

Perittävän eläessä tapahtuva luopuminen on ainoa tapa, jolla perillinen voi ennakkoon määrätä toisen henkilön jälkeen jäävästä omaisuudesta¹¹⁰. Luopuminen on yksipuolinen, kirjallisesti tehtävä oikeustoimi, jonka avulla voi luopua perinnöstä kenen tahansa jälkeen (PK 17:1). Muotosäännösten noudattaminen on luopumisen pätevyyden edellytys. Esimerkiksi leski voi luopua oikeudestaan hallita jäämistöä jakamattomana¹¹¹. Useimmiten luopuminen tapahtuu hyväksymällä perittävän vielä eläessä tämän tekemä testamentti. Rintaperillinen on oikeutettu saamaan korvausta luopumishetken mukaisen lakiosan verran luopumisestaan, mutta maksaa korvauksesta lahjaveroa (PK 17:1.2)¹¹². Testamentinsaaja voi myös miettiä omaa verotuksellista asemaansa, jos ei ota vastaan testamenttia (esimerkiksi lesken avio-oikeus vrt. lesken testamenttisaanto ja sen verotus).

Perittävän kuoleman jälkeen on myös mahdollista luopua perintöoikeudesta määräajan puitteissa. Luopuminen tulee tehdä kirjallisesti ryhtymättä pesään (PK 17:2 a, 710/2007). Tämä voidaan ilmoittaa myös perukirjassa. Tehokas luopuminen joko kasvattaa muiden osakkaiden perintöosuutta tai siirtää sen luopujan omille rintaperillisille. Luopuja ei saa määritellä luopumiselleen ehtoja, ettei hän näin aiheuttaisi itselleen perintöverovelvollisuutta ja toiselle osapuolelle lahjaverovelvollisuutta (ns. tehoton luopuminen)¹¹³. Kuitenkin leski voi luopua testamentista myös osittain rintaperillistensä hyväksi ilman täyttä perintöverovelvollisuutta¹¹⁴. Luopumissäännösten lisäksi on hyvä ottaa huomioon perintöön ja testamenttiin liittyvät PK 16 luvun säädökset saajansa perintöoikeuden vanhentumisesta. Absoluuttinen määräaika on kymmenen vuotta perittä-

¹⁰⁷ Kolehmainen, Rabinä 2012, 143-144

¹⁰⁸ Kolehmainen, Rabinä 2012, 152

¹⁰⁹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 147

¹¹⁰ Kangas 2013, 453

¹¹¹ Aarnio, Kangas 2009, 694

¹¹² Aarnio, Kangas 2009, 695

¹¹³ Puronen 2009, 209

¹¹⁴ Puronen 2009, 213

vän kuolemasta tai toissijaismääräyksen yhteydessä ensisaajan kuolemasta¹¹⁵. Pesänosakas voi kirjallisella ilmoituksella myös luovuttaa pesäosuutensa pois (PK 17:3), mikä on eri asia kuin perinnöstä luopuminen.

3.9 PK luvut 20 - 23 - Perunkirjoituksesta ja perinnönjaosta lyhyesti

Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa Suomessa vakituisesti asuneen henkilön kuolemasta (PK 20:1). Perustellusta syystä määräaikaan voi hakea pidentystä verotoimistosta¹¹⁶. Perunkirjoituksessa luetellaan perittävän kuolinhetken varat ja velat (PK 20:4) sekä määritellään pesän osakkaat ja testamentinsaajat (PK 20:3). Yleisohje varojen arvostamisesta on, että ne kannattaa arvostaa käypään arvoonsa. PK määrittää tarkat muotovaatimukset itse perukirjalle, ja perukirja on toimitettava verottajalle kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta perintöverojen määrittämistä varten¹¹⁷. Perinnönjako ja aviopuolisoiden välinen ositus voidaan tehdä perukirjan pohjalta, joten sen oikeellisuus vaikuttaa verotuksen lisäksi myös varsinaisiin omaisuudensiirtoihin.

PK 21 luvussa säädetään kuolleen henkilön ja hänen kuolinpesänsä veloista. Pesän varoista suoritetaan ensisijaisesti pesänselvitysvelat, sen jälkeen vainajan velat ja viimeiseksi muut pesän velat (PK 21:1, 783/2004). Pesän osakkaat voivat joutua velkavastuuseen vainajan velasta ainoastaan laiminlyömällä perunkirjoitusvelvollisuutensa tai antamalla perunkirjassa virheellistä tietoa (PK 21:2-3, 783/2004). Perintökaari määrää myös, ettei ositusta tai perinnönjakoa saa toimittaa ennen kuin pesän ja vainajan velat on maksettu (PK 21:6, 783/2004).

Vaikka perukirjan laatimiseen on helposti löydettävissä ohjeita, käytäntö on osoittanut, että se kannattaa teettää ammattilaisella, jolla on tietoa myös verotuksellisista vaikutuksista. Ammattilainen osaa ottaa jo perukirjavaiheessa kantaa perinnönjakoon liittyviin kysymyksiin ja punnita eri vaihtoehtojen merkitystä eri osapuolten ja omaisuuserien siirtojen kannalta. Perukirjan arvoilla on merkitystä, koska niiden pohjalta määrätään perillisille perintöverot. Nämä arvot ovat myös pohjana (ns. hankintahinta), kun omaisuutta myöhemmin realisoidaan.

¹¹⁵ Kangas 2013, 411

¹¹⁶ Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Perintö. Perunkirjoitus ja perukirja

¹¹⁷ Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Perintö. Perunkirjoitus ja perukirja

4 AVIOLIITTOLAKI JA JÄÄMISTÖSUUNNITELU

4.1 Avioliittolaki - Puolisoiden välisistä oikeussuhteista

Suomessa voimassa oleva avioliittolaki sekä rinnasteisena laki rekisteröidyistä parisuh-teista määrittävät puolisoille samat oikeudet ja velvollisuudet. Suomalainen aviovaralli-suusjärjestelmä rakentuu omaisuuden erillisyyisperiaatteelle. Puolisolla avioliittoon menneessään oleva ja sen aikana tuleva omaisuus kuuluu hänelle itselleen (AL 34 §). Erillisyyisperiaatteen täydentää velkojen erillisyyisperiaate¹¹⁸. Asia ei kuitenkaan ole aivan niin yksinkertainen kuin ensi katsomalta näyttää. Aviopuoliso ei saa ilman toisen lupaa myydä kotina käytettävää asuntoa (AL 38 §, 542/1995), hoitaa huolimattomasti omaa omaisuuttaan (AL 37 §) tai lahjoittaa sitä sivulliselle (40 a §, 139/1964).

Aviovarallisuusjärjestelmässä keskeistä on myös avio-oikeuden käsite, joka tarkoittaa oikeutta toisen omaisuuteen (AL 35.1 §, 427/2010)¹¹⁹. Avioliittolaki ja perintökaari kyt-keytyvät toisiinsa useassa kohdassa. Parisuhdenormisto on otettava huomioon jäämistö-suunnittelussa, koska perillisten jako-osat määräytyvät vasta puolisoitten välisen osituk-sen jälkeen¹²⁰. Avio- ja tasinko-oikeus vaikuttavat myös testamentinsaajan perintöön ja perittävän testamenttausvaltaan¹²¹. Avio-oikeuden alaisen omaisuuden lisäksi puolisoil-la voi olla ns. vapaata omaisuutta, jonka he ovat saaneet esimerkiksi testamentilla tai lahjana siten, että antaja on sulkenut avio-oikeuden pois erillisellä määräyksellä.

Avio-oikeus voidaan antaa/poistaa kirjallisesti määrämuotoisena tehtävällä ja maistraat-tiin rekisteröitävällä avioehtosopimuksella (AL 3 luku)¹²². Avioehtoja on kolmenlaisia:

- täydellisesti poissulkeva (kummallakaan ei ole avio-oikeutta mihinkään toisen omai-suuteen)
- osittainen (kummallakaan ei ole avio-oikeutta tiettyyn toisen omaisuuteen)
- yksipuolinen (toisella ei ole avio-oikeutta mihinkään tai tiettyyn toisen omaisuu-teen)¹²³.

¹¹⁸ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 24

¹¹⁹ Kangas 2013, 281

¹²⁰ Kolehmainen, Rabinä 2012, 9

¹²¹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 72-73

¹²² Ks. tämän työn kohta 2.3.3

¹²³ Kangas 2013, 288-291

Avioehto voidaan tehdä omaisuudesta, joka puolisoilla on avioliiton solmimishetkellä, ja omaisuudesta, jonka tämä saa myöhemmin (AL 41 §). Avioehdon vaikutus avio-oikeuden alaiseen omaisuuteen tulee esille perintöverotusta ajatellen jäämistöosituksen/-erottelun yhteydessä, kun määritetään perittävän perintöosuuden laskennallista arvoa¹²⁴. Puolisoiden välisen omaisuuden suhteen on merkittävää muistaa, ettei edesmenneen puolison velkavastuu siirry toiselle sillä perusteella, että leskellä on avio-oikeus edesmenneen omaisuuteen (AL 52-53 §). Jos toinen puolisoista on asetettu konkurssiin, voi toinen antaa yksipuolisen ilmoituksen avio-oikeuden poistamisesta (AL 35.4 §, 58/2005) vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta.

Aviopuoliso ei ole perillisasemassa muutoin kuin yksinperimystilanteessa, testamentin tai avio-oikeuden perusteella. Jos leski on yleistestamentin saaja, hänestä tulee kuolinpesän osakas ja hän voi osallistua pesän hallintoon. Muutoin leski on osallisena vain ositukseen saakka (PK 18:1). Perittävän on hyvä miettiä, onko testamentti kokonaisuutena ja lesken turvaa ajatellen oikea vaihtoehto. Avio-oikeuden mukaisesta saannosta ei makseta veroa mutta testamenttisaannosta maksetaan siltä osin, kun se ylittää puoliso vähennyksen arvon (60 000 €). Aviopuolisot voivat testamentin lisäksi antaa toisilleen lahjoja elinaikanaan. Näitä lahjoja koskevat normaalit lahjaverotuksen määräykset, jotka on syytä pitää mielessä.

Lesken asema suhteessa hänelle avio-oikeuden perusteella kuuluvaan omaisuuteen on riippuvainen useasta tekijästä. Tähän vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa seuraavat seikat:

- edesmenneen omat rintaperilliset ja avioparin yhteiset rintaperilliset (tasinkoprivilegi, annetut ennakoperinnöt ja lahjat)
- lapsettoman avioparin edesmenneen puolison toissijaiset perilliset tai muu toissijaisperillinen (testamenttauskompetenssi, luovutus- ja lahjoitustoimet)
- perittävän tekemä täysomistusoikeustestamentti lesken tai jonkun muun hyväksi

Jos perittävä on antanut ennakoperintöjä, ne on lähtökohtaisesti lisättävä hänen kuolinpesänsä laskennalliseen arvoon ja vastaavasti vähennettävä lakiosaperillisen saannosta. Tästä säädöksestä poikkeaa PK 6:1.2 mukaan nimenomaisesti rintaperilliselle avio-oikeudenalaisesta omaisuudesta annettu ennakoperintö, joka tulee ensisijaisesti vähen-

¹²⁴ Kolehmainen, Rabinä 2012, 10-12 ja 26-27

nettäväksi ensiksi kuolleen puolison jälkeen saatavasta perinnöstä riippumatta siitä, kuoleeko ennakkoperinnön antaja ensin. Jos kaikkea ei voida ottaa huomioon ensiksi kuolleen vanhemman perinnönjaossa, loput vähennetään lesken jälkeen tulevasta saannosta¹²⁵.

Perittävän antaman lahjan arvo tulee myös vaadittaessa lisätä lahjansaajan laskennalliseen pesäosuuteen, mutta sitä ei enää vähennetä todellisesta perinnöstä muutoin kuin rintaperillisen lakiosan osalta (PK 7:7)¹²⁶. Lahjat ja ennakkoperinnöt arvostetaan saantohetkensä arvoon. Leskellä on tasinkoprivilegi edesmenneen perillisiä kohtaan, mikä vaikuttaa heidän pesäosuutensa suuruuteen. Leski ei voi tehokkaasti testamentata edesmenneen avio-oikeudenalaisen omaisuuden osia, jos tällä oli toissijaisia perillisiä (PK 3:1.2). Myös lesken antamilla lahjoilla tai ennakkoperinnöillä voi olla vaikutusta hänen jälkeensä tehtävään perinnönjakoon suhteessa toissijaisiin perillisiin¹²⁷. Täysomistusoikeustestamentti antaa täyden omistusoikeuden saajalleen, mutta saajan ollessa muu kuin leski on leskellä oikeus hallita pesää jakamattomana tai ainakin pitää koti irtaimistoitteineen hallinnassaan.

4.2 Avioliittolaki - Puolisoiden välinen ositus

Avio-oikeus puolison omaisuuteen alkaa vihkimisestä ja päättyy joko puolison kuolemaan tai avioeron vireilletulohetkeen¹²⁸. Ilman avioehtoa ja saatuun lahjaan tai testamenttiin liittyviä määräyksiä avio-oikeus koskettaa kaikkea perittävän omaisuutta omaisuuden saantohetkestä riippumatta. Puolisoiden varallisuuden erillisyyden periaate jatkuu kuitenkin liiton läpi, ja avio-oikeus toteutuu vasta osituksessa¹²⁹. Puolison kuoleman jälkeen toimitetaan joko jäämistöositus tai jäämistöerottelu, jos puolisoilla oli täysin poissulkeva avioehto.

Ositus/erottelu ei ole pakollista ja voidaan ajallisesti tehdä puolisoitten välillä paljon perunkirjoitusta myöhemminkin. Se on kuitenkin edellytyksenä pesänjaolle eli omistusoikeus voidaan siirtää saajalleen vasta jaon yhteydessä. Jos jommallekummalle puo-

¹²⁵ Aarnio, Kangas, Puroinen, Rabinä 2011, 256-257 ja Kolehmainen, Rabinä 2012, 252

¹²⁶ Aarnio, Kangas, Puroinen, Rabinä 2011, 258

¹²⁷ Aarnio, Kangas, Puroinen, Rabinä 2011, 38

¹²⁸ Kangas 2013, 28

¹²⁹ Aarnio, Kangas, Puroinen, Rabinä 2011, 25

lisoista on kertynyt varallisuutta, ositus ja sen jälkeinen perinnönjako selkiyttävät lesken ja muiden perillisten asemaa sekä omistussuhteita. Perintöverot määrätään joka tapauksessa perukirja-arvojen perusteella. Pesänselvityksen jälkeen kaikilla pesänosakkailta on oikeus vaatia perinnönjakoa (PK 23:1). Ensiksi kuolleen puolison toissijaiset perilliset eivät ilman testamenttia ole pesänosakkaita.

Aviopuolisoiden välinen jäämistöositus on toimenpide, jolla puretaan puolisoiden välinen aviovarallisuussuhde, ja se vaikuttaa perittävän pesän laskennalliseen säästöön. Osituksen perusteena olevassa osituslaskelman teko käsittää seuraavat vaiheet: omistussuhteiden selvittäminen, avio-oikeuden ja siitä vapaan omaisuuden toteaminen ja arvos-taminen, velkojen ja varojen luettelointi sekä mahdollinen päältä erottaminen¹³⁰. Osituslaskelman avulla selviävät puolisoiden avio-osat, joiden avulla määritetään mahdollisen tasingon määrä. Tasinko kertoo sen summan, joka varakkaamman puolison tulee suorittaa vähempivaraaiselle, jotta avio-osuudet olisivat yhtä suuret. Leskeä suojaa kuitenkin ns. tasinkoprivilegi (AL 103.2 §), eli kuollutta puolisoaan varakkaamman lesken ei tarvitse maksaa tätä erotusta kuolinpesälle. Toisaalta leski voi vapaaehtoisesti suorittaa osan tasingosta ensiksi kuolleen perillisille etuoikeudestaan huolimatta ja näin säädellä oman avio-osuutensa määrää sekä perillisten perintöosuuksia¹³¹.

¹³⁰ Kangas 2013, 336

¹³¹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 23-24

5 PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUS SUOMESSA

5.1 Lyhyesti lain kehityksestä ja nykypäivästä

Perintö- ja lahjaverolaki astui voimaan 1940. Suomessa on siis sotien jälkeen maksettu veroa tavalla tai toisella perinnöksi tai lahjaksi saadusta varallisuudesta. Lakia on muutettu useaan otteeseen ja viimeisin periaatteellinen muutos vuonna 2008 toteutti perintö- ja lahjaverotaulukoiden eriyttämisen. Samalla perintöverotusta kevennettiin. Lain lähtökohtana on alusta alkaen ollut perintö- tai lahjasaannon mukanaan tuoma kasvanut veronmaksukyky ja sen myötä verotus¹³². Lahjaverotusta on puolestaan perusteltu perintöverojen kierron ehkäisyllä¹³³. Vuoden 2015 alusta voimaan tullessa lakimuutoksessa väliaikaiseksi tarkoitetut perintöverotaulukoiden kiristykset säädettiin pysyviksi (PerVL 14 §, 1082/2014).

Naapurimaidemme kehitys on ollut päinvastainen Suomeen verrattuna, sillä perintövero on poistettu esimerkiksi Virossa, Ruotsissa ja Norjassa. Suoraan valtiolle tuleva perintöverokertymä Suomessa on jonkin verran laskenut huippuvuosista eikä sen tuotto kokonaisverotuksen kannalta ole merkittävä¹³⁴. Puronen arvostelee kirjassaan Suomessa käytössä olevan jäämistöverojärjestelmän mukaista verojen kohdentumista jäämistöön kokonaisuutena (ns. perintöosuusverojärjestelmä) sekä itse perintöverotusjärjestelmän kalleutta sen tulokseen verrattuna¹³⁵. Kuitenkaan toistaiseksi ei ole näkyvissä, että järjestelmä romutettaisiin. Nykypäivän Suomessa eri syistä johtuva veropakolaisuus on jo todellisuutta Euroopassa vallitsevan verokilpailun vuoksi.

5.2 Perintöverovelvollisuus ja veron määräytyminen (PerVL luvut 1-2)

Perintöverovelvollisuus valtiolle syntyy, jos perittävä tai perillinen/testamentinsaaja asuu perittävän kuolinhetkellä Suomessa (PerVL 4 §, 1392/1995)¹³⁶. Perittävän kuolin-

¹³² Puronen 2011, 8

¹³³ Puronen 2011, 11, 27

¹³⁴ Puronen 2011, 9

¹³⁵ Puronen 2011, 12-13

¹³⁶ Verohallinnon syventävät ohjeet. Kansainväliset tilanteet. Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa 30.12.2014, kohdat 2.1 ja 2.2

päivä on pääsäännön mukaan ratkaiseva ajankohta verovelvollisuuden syntymiselle¹³⁷. Huomionarvoista on se, etteivät testamentilla saatu omaisuuden hallintaoikeus eikä puolison oikeus pitää pesää jakamattomana aiheuta perintöverovelvollisuutta (PerVL 8 §). Perintöverotuksen lähtökohtana on viime kädessä verottajan arvioima perinnön nk. käypä arvo eli se summa, joka omaisuudesta olisi kyseisellä hetkellä saatu myytäessä. Tämä on hyvä tiedostaa perukirja-arvoja määriteltäessä, ja se vaikuttaa myöhempään luovutusvoittoverotukseen esimerkiksi asuntojen kohdalla. Verottaja määrää perintöverot perillisille perukirjan mukaan, mutta sillä on oikeus muuttaa perukirjan arvoja, jos se katsoo ne liian alhaisiksi.

Perintöveron määrään vaikuttavat perinnön suuruus sekä perittävän ja perillisen välinen sukulaisuussuhde¹³⁸. Perintöveroluokkia on kaksi. Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat perittävän läheiset henkilöt: ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen (vanhemmat tai omat lapset), aviopuoliso, aviopuolison alenevassa polvessa oleva perillinen sekä avopuoliso tai kihlakumppani, jolle annetaan PK 8:2 § (463/1984) tarkoitettu avustus annettuun avustuspäämäärään asti. Toiseen veroluokkaan kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat.

Jos perintö menee usealle henkilölle yhteisesti, perintöveroluokka määräytyy sen perijän sukulaisuussuhteen mukaan, joka on kaukaisinta sukua perittäväälle. Jos puolestaan aviopuolisot yhdessä saavat testamentilla omaisuutta, perintöveroluokka määräytyy läheisempää sukua olevan mukaan¹³⁹. Jos sama omaisuus tai sen sijaan tullut omaisuus peritään useammin kuin kerran kahden vuoden sisällä, perinnöstä maksetaan veroa vain kerran veroluokan määräytyessä kaukaisimman sukulaisuussuhteen mukaan¹⁴⁰. Perintöveron määräytymiseen ja perinnön arvostukseen tällaisissa tilanteissa vaikuttaa se, mikä on perittävän ja perillisen suhteen läheisyys ensimmäisessä perinnössä verrattuna toiseen perintöön¹⁴¹.

Tässä työssä käsiteltäviä PerVL 12 § (1063/2007) mukaisia vähennyksiä saavat tehdä perittävän puoliso sekä suoraan alenevassa polvessa oleva, alle 18-vuotias perillinen. Alaikäisen tulee olla välittömästi perillisasemassa oleva eli alaikäisyysvähennystä ei voi

¹³⁷ Puronen 2011, 95

¹³⁸ Ks. Liite 1. Perintöverotaulukot

¹³⁹ Lindholm 2015, 82

¹⁴⁰ Lindholm 2015, 83

¹⁴¹ Lindholm 2015, 84

siirtää toiselle luopumalla perinnöstä toisen hyväksi. Puolisovähennys on 60 000 € ja alaikäisyysvähennys 40 000 € saannosta. Kun tämän lisäksi otetaan huomioon perintöverosta vapaa 20 000 € osuus (PerVL 13 §, 1063/2007), vähennysten kokonaisarvot nousevat 80 000 ja 60 000 euroon näiden perillisten osalta. Jos perintöveron määrä ylittää 500 euroa, se pannaan maksuun kahdessa erässä¹⁴². Verovelvolliset saavat jonkin verran maksuaikaa, sillä verotoimistojen käsittelyajat vaihtelevat paikkakunnittain. Yleensä käsittelyajat ovat 6-12 kuukautta perukirjan jättämisestä.

Täysivaltainen perittävä voi siirtää varallisuuttaan esimerkiksi lapsenlapsilleen lahjoina tai testamentilla ohittaen heidän elossa olevat vanhempansa. Näin voidaan välttyä kaksinkertaiselta verotukselta, koska yksi saanto jää välistä pois. Yhtä useampi edunsaaja tasaa myös maksettavan perintöveron määrää. Perintö- tai lahjaveroa ei suoriteta testamentilla tai lahjana saadusta ns. toistuvaisedusta eli elinkautisesta nautintaoikeudesta, eläkkeestä taikka muusta elinkaudeksi tai määrävuosiksi jollekin testamentilla tai lahjana annetusta etuudesta¹⁴³.

Laissa (PerVL 2 §) on säädetty, että lahjat tai testamentti valtiolle tai sen laitokselle, maakunnalle, kunnalle, kuntayhtymälle, seurakunnalle tai muulle uskonnolliselle yhdyskunnalle sekä armeliaisuus- tai opetuslaitokselle ovat perintöverovapaita. Sama on voimassa myös voittoa tavoittelemattomille aatteellisille yhdistyksille tai muille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille, joilla on tieteellinen, taiteellinen, kansanvalistusta, maanpuolustusta tai kotimaista elinkeinoelämää edistävä tai muu yleishyödyllinen tarkoitus.

5.3 Testamentista jäämistösuunnittelun välineenä

Jäämistösuunnittelu lakiosaperillisten ja lesken hyväksi on useimmiten perittävän kannalta tärkeintä, vaikka lisääntyvä yksinelävien määrä muuttanee tulevaisuuden testamentteja¹⁴⁴. Naimattoman ja lapsettoman henkilön on syytä harkita testamentin tekemistä, ettei perintö siirry valtiolle¹⁴⁵. Hyvin tehty testamentti ei jätä tilaa tulkinnoille, täyttää sille laissa asetetut muotovaatimukset ja toteuttaa tekijänsä tahdon. Testamentilla

¹⁴² Lindholm 2015, 87

¹⁴³ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 253 ja Ossa 2007, 40-41

¹⁴⁴ Suomen Yksinelävät ry:n tilastoja: www.xn--yksinelvt-12ab.fi/fakta/tilastoja.html

¹⁴⁵ Testamenttia ja siihen liittyviä PK:n säännöksiä on tarkemmin läpikäyty tämän työn kappaleessa 3.8

perinnönjättäjä ohjaa kuolemansa jälkeen tapahtuvaa omaisuudensiirtoa ja vaikuttaa sen saajien perintöverotukseen edellyttäen, etteivät saajat luovu siitä.

Huomion arvoista on, että eri testamenttimuodot antavat saajalle erilaiset oikeudet ja aiheuttavat erilaiset veroseuraamukset¹⁴⁶. Jos kyseessä on omistusoikeustestamentti, voi lesken kannalta olla edullista ottaa se vastaan hallintaoikeutena, koska hallintaoikeus on veroton nautintaetu. Omistuksesta aiheutuvat perintöverot määrätään tällöin toiselle taholle¹⁴⁷. Toisaalta myös omistajatahon verotusta kevennetään hallintaoikeuden perusteella. Legaatin saajan oikeus täytetään jakamattomasta pesästä, ellei se loukkaa rintaperillisen vaatimaa lakiosaa (PK 11:2). Näin legataari välttyy odottamasta perunkirjoituksen jälkeistä perinnönjakoa ja pystyy tarvittaessa realisoimaan perintöänsä maksaakseen siitä määrättävät verot.

Rintaperillisten lakiosaoikeutta tai lesken vähimmäissuojaa ei saa unohtaa. Jos rintaperillinen on tehnyt lakiosailmoituksen ja testamentti loukkaa hänen oikeuttaan, voi testamentinsaaja joutua korvausvastuuseen siinä määrin kuin testamentti loukkaa lakiosaa¹⁴⁸. Testamentinsaajalla on kuitenkin oikeus korvata lakiosaperilliselle tämän osuus rahalla, ellei perittävä sitä nimenomaisesti ole kieltänyt¹⁴⁹. Vaikka testamentinsaaja käyttäisikin korvauksen maksamiseen pesän ulkopuolisia varoja, hän säästyy varainsiirtoverolta, koska verottaja katsoo asian PK:n mukaiseksi velvoiteoikeudelliseksi suoritukseksi¹⁵⁰. Jotta perittävän testamentti toteutuisi oikein ja olisi myös verotuksellisesti järkevää saajilleen, testamentin suunnittelussa on hyvä käyttää ammattilaisten apua.

5.4 Lahjan käsitteestä

Lahjan käsite ei ole oikeuskirjallisuudessakaan yksiselitteinen, mutta on selvää, että se tarkoittaa eri asioita siviili- ja vero-oikeudessa¹⁵¹. Sen tärkeä tunnusmerkki on antajansa tarkoitus nimenomaisesti vaurastuttaa saajaa¹⁵². Lahjoja on erilaisia, ja merkittävänä

¹⁴⁶ Ks. tämän työn 3.8.3

¹⁴⁷ Lindholm 2015, 78-79

¹⁴⁸ Puroinen 2011, 123-124

¹⁴⁹ Aarnio, Kangas 2009, 822-823

¹⁵⁰ Kolehmainen, Rabinä 2012, 82

¹⁵¹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 225

¹⁵² Kolehmainen, Rabinä 2012, 226

tekijänä niiden määräyksessä on tehdyn oikeustoimen lahjanluontoisuudella¹⁵³. Omistusoikeuden muuttumista ajatellen ennakkoperintö ei ole itsenäinen saantotyyppi, vaan se on joko lahja tai lahjaluontoinen lupaus¹⁵⁴. Luovutuksen tapahduttua saaja saa täyden omistusoikeuden luovutettuun omaisuuteen, mikä on perittävän kannalta selkeä ja testamenttia varmempi tapa antaa varallisuutta eteenpäin¹⁵⁵.

Lahja voi olla joko irtainta tai kiinteää varallisuutta, ja sen antaminen on pääsääntöisesti muotovapaata. Selkeänä poikkeuksena on kiinteistölahja, joka on säädetty tiukan määrämutoiseksi maakaassa (MK, 540/1995). Lahjan erottaa ensisijaisesti testamentista lahjan traditio eli antajansa elinaikana tapahtuva luovutus¹⁵⁶.

Lahjakirjan voi tehdä aina riippumatta lahjaveroilmoituksen tekemisestä tai lahjan maistraattiin ilmoittamisesta. Se on vapaamuotoinen, mutta siinä on hyvä yksilöidä lahjoituksen kohde. Jos lahjakirjassa on avio-oikeuden poissulkeva lauseke, tarvitaan kaksi esteetöntä todistajaa. Maistraattiin ilmoitetaan avo-/aviopuolisolle sekä ylenevässä tai alenevassa polvessa olevalle lähisukulaiselle annetut irtaimen lahjat, jotka poikkeavat tavanomaisuudesta lahjoittajan taloudelliseen tilanteeseen nähden¹⁵⁷. Rekisteröinti-ilmoituksen voi tehdä antaja tai saaja¹⁵⁸.

Lahjaa ei ole pakko ottaa vastaan. Käteislahjoissa on silti muistettava, että rahalahjoitus on toteutunut, kun varat on annettu saajalle tai siirretty tämän tilille (lahjanlupausL 4 §, 831/1991). Saajat maksavat lahjaveroa lahjan saantohetken arvon mukaan (PerVL 27 §, 318/1994 ja 30 §, 523/2010). Rintaperillisen on muistettava ennakkoperintöjen ja lahjojen vaikutus laki- ja perintöosuuksien määrään.

Jäämistöoikeudellisten säädösten mukaan lahja voi olla olosuhteiden, saajansa sukulaisuussuhteen ja antajansa tarkoituksen perusteella tavallinen **lahja**, **ennakkoperintö** (PK 6), **suosiolahja**, **testamenttiin rinnastuva lahja** (PK 7) tai **lahjaluontoinen oikeustoimi** (PerVL 18.3 §, 1392/1995)¹⁵⁹. Lahjana sen sijaan ei pidetä vanhempien maksamia tavanomaisia koulutus- ja elatuskustannuksia (PK 6:2-3) eikä perittävän oloihin nähden

¹⁵³ Kolehmainen, Rabinä 2012, 226

¹⁵⁴ Aarnio, Kangas 2009, 758

¹⁵⁵ Kolehmainen, Rabinä 2012, 225

¹⁵⁶ Puronen 2011, 23

¹⁵⁷ Lindholm 2015, 15

¹⁵⁸ Maistraatti-sivut. Hinnasto: 55 €

¹⁵⁹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 226 ja Puronen 2011, 288

tavanomaisia lahjoja (PK 6:4). Lahja arvostetaan saantohetken käypään arvoonsa (PK 6:5) eikä sitä tarvitse palauttaa kuolinpesälle, ellei näin ole antamisen hetkellä määrätty (PK 6:6).

Ennakkoperintöä, suosiolahjaa ja testamenttiin rinnastuvaa lahjaa on jo käsitelty työssä¹⁶⁰. Lahjaluontoisella oikeustoimella tarkoitetaan sitä, että saaja maksamastaan vastikkeesta huolimatta maksaa käyvän arvon alittavan hinnan. Tällainen on muun muassa alihintainen kauppa eli kauppahinta on enintään 3/4 kohteen käyvästä arvosta (PerVL 18.3 §). Tällöin lahjan arvo lasketaan kaavalla: kohteen käypä hinta -suoritettu vastike.

5.5 Lahjaverovelvollisuus ja veron määräytyminen (PerVL luku 3)

Lahjaverotuksen säännöt täydentävät perintöverotusta. Lahjaverovelvollisuus valtiolle alkaa, kun saaja on saanut lahjan haltuunsa¹⁶¹. Tämä edellyttää myös, että antaja tai saaja asui lahjoitushetkellä Suomessa (PerVL 18 §, 1392/1995). Jos lahjasta kuuluu maksaa veroa, saajan on tehtävä lahjaveroilmoitus kehotuksesta kolmen kuukauden kuluessa saannosta¹⁶². Verot maksetaan kahdessa erässä, jos niiden määrä ylittää 500 €. Veron määrään vaikuttavat lahjan suuruus sekä antajan ja saajan välinen sukulaisuussuhde¹⁶³. Lahjaveroluokkia on kaksi, ja ne määräytyvät kuten perintöverotuksen veroluokat. Myös usealle saajalle annettua lahjaa tai aviopuolisoille yhteisesti annettua lahjaa koskevat säännöt ovat samat kuin perintöverotuksessa¹⁶⁴.

Kun jäämistösuunnittelua tehdään verotuksellisista näkökohdista, on aina muistettava verottajan harkintavalta sekä tulkintaoikeus ja se, että näitä oikeuksia käyttävät erilaiset ihmiset. Lahjaverotuksen ennakoitavuutta lisää kuitenkin mahdollisuus saada verohallinnolta maksullinen ennakkoratkaisu¹⁶⁵. Alle 4 000 euron lahjat ovat verovapaita, kunhan samalta henkilöltä on saatu kolmen vuoden kuluessa yhteensä 'sentin alle 4 000,-' (PerVL 19 §, 1063/2007). Näin kaikista lahjoista ei ole pakollista tehdä lahjaveroilmoitusta, mutta joskus se kannattaa. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi molempien isovanhempien lahjoitettua sallitut maksimilahjat (3 vuoden välein $2 \times 3\,999 = 7\,998$ €)

¹⁶⁰ Ks. kohta 3.6 ja 3.7

¹⁶¹ Lindholm 2015, 98

¹⁶² Lindholm 2015, 99

¹⁶³ Ks. Liite 2: Lahjaverotaulukot

¹⁶⁴ Lindholm 2015, 141

¹⁶⁵ Lindholm 2015, 41

lapsenlapselleen, joka on säästänyt lahjat tililleen. Ilman lahjaveroilmoitusta saajan voi jälkikäteen olla vaikea osoittaa osakseen tullut omaisuuden lisäys vaikkapa ensiasunnon oston yhteydessä tai osoittaa ns. hankintameno myydessään saamansa lahjan, joka voi olla muun muassa arvopapereita¹⁶⁶.

Annetulla lahjaveropäätöksellä on myös merkitystä lahjan hankintamenoa määritettäessä, jos kohde myydään myöhemmin¹⁶⁷. Jos saaja myy lahjansa voitolla ennen kuin lahjoituksesta on kulunut vuosi, häntä verotetaan syntyneestä luovutusvoitosta (TVL 47.1 §, 728/2004)¹⁶⁸. Verotettava summa lasketaan: myyntihinta - lahjoittajan maksama hankintahinta = luovutusvoitto¹⁶⁹. Luovutusvoiton verotus määrätään TVL 124 § (533/1998) 2 mom. (1086/2014) kiinteän pääomatuloverokannan mukaan (30 % alle 30 000 € voitosta ja 33 % sen ylittävältä osalta). Alla on esimerkkinä lahjaksi saadun asunto-osakkeen myynnistä laskettu myyntivoitto.

Tytär on saanut asunnon lahjakirjalla sekä isältään että äidiltään. Asunto on arvostettu lahjakirjassa käypään arvoonsa 125 000 €, josta tytär on maksanut lahjaveroa I taulukon mukaan¹⁷⁰: $[4\,310 + 13\%(62\,500 - 50\,000)] \cdot 2 = 11\,870$ €. Hän myy kuitenkin asunnon 134 000 €:lla ennen kuin lahjoituksesta on kulunut vuosi, jolloin lahjakirja-arvo menettää merkityksensä. Vanhemmat olivat ostaneet asunnon aikanaan 75 000 €:lla, joka on luovutusvoittoverolaskennassa käytettävä hankintahinta. Näin luovutusvoittoverotettavaksi summaksi tulee $134\,000 - 75\,000 = 59\,000$. Veroa tulee maksuun seuraavasti $30\%(30\,000) + 33\%(59\,000 - 30\,000) = 18\,570$ €. Jos tytär olisi odottanut kokonaisen vuoden ja myynyt vasta sen jälkeen, veron määräksi olisi tullut $30\%(134\,000 - 125\,000) = 2\,700$ €.

5.6 Lahjasta jäämistösuunnittelun välineenä

Lahjanantajan on hyvä tiedostaa, minkälainen hänen antamansa lahja on. Lahjoituksella voi olla vaikutusta hänen kuolinpesänsä laskennalliseen arvoon, perintöosuuksien mää-

¹⁶⁶ Puronen 2011, 36, 52

¹⁶⁷ Lindholm 2015, 101

¹⁶⁸ Puronen 2011, 392

¹⁶⁹ Verohallinnon syventävät ohjeet. Henkilöasiakkaan tuloverotus. Luovutusvoitot ja tappiot

¹⁷⁰ Liite 2. Lahjaverotaulukot. TAULUKKO 3

räytymiseen, lesken asemaan sekä yleensä perillisten välisiin henkilösuhteisiin¹⁷¹. Suhde lahjanantajan kuolinhetkeen, saajan mahdollinen perillisasema sekä antajan tarkoitus vaikuttavat kokonaisarviointiin, kun määritellään, millainen oikeustoimi oli kyseessä. Kolme vuotta ennen antajansa kuolemaa annetut lahjat on mainittava hänen perukirjassaan ja otettava huomioon perintöveroa määrättäessä¹⁷².

Jäämistösuunnittelun näkökulmasta katsottaessa antaja voi sulkea lahjansa saajan avio-oikeuden alaisen omaisuuden (AO) ulkopuolelle. Tämä vaikuttaa lahjansaaneen henkilön AO:n määrään. Poissulkemisella antaja määrittelee, ettei lahja voi joutua pois saajaltaan osituksessa ja ohjaa näin varallisuuden periytymistä edelleen. Lahjakirjaan ei saa toissijaismääräystä toisin kuin testamenttiin¹⁷³.

Jos lahjanantaja pidättää itsellään kohteen hallintaoikeuden, tämä keventää lahjan verotusta. Yleinen oletus on, että hallintaoikeuden haltijalla on edelleen oikeus omaisuuden tuottoon, mikä vaikuttaa puolestaan hänen tuloverotukseensa¹⁷⁴. Lahjan verokevennykseen vaikuttavat antajan ikä sekä lahjoituksen kohde. Lahjoitetun omaisuuden vuosituotto lasketaan siten, että lahjoituksen käypä arvo (todennäköinen myyntihinta) kerrotaan tuottokertoimella. Tuottokerroin on 3 % vapaa-ajan asunnosta ja muusta omaisuudesta se on 5 % (asunto-osake, asuinkäytössä oleva kiinteistö tai arvo-osuustili)¹⁷⁵. Jos antaja määrittää itselleen elinikäisen hallintaoikeuden, saannon hallintaoikeuden vähennyksen laskemisessa otetaan vielä huomioon ns. ikäkerroin¹⁷⁶.

Esimerkkinä 74-vuotias isoisa lahjoittaa omistamansa asunnon (käypä arvo 100 000 €) lapsenlapselleen, mutta pidättää itselleen elinikäisen käyttöoikeuden. Asunnon tuottokerroin on 5 ja isoisan ikäkerroin on 6. Laskettu prosenttiosuus ($5 \times 6 = 30$) vähennetään lahjan arvosta $100\,000 - 30\%(100\,000) = 70\,000$. Lapsenlapsi maksaa lahjaveroa I luokan mukaan $4\,770 + 14\%(70\,000 - 50\,000) = 7\,570$ euroa.

Rintaperilliselle annettava, tavanomaisuudesta poikkeava lahja on aina ennakoperintö, ellei muuta voida osoittaa (PK 6:1). Perittävä voi kuitenkin ilmoituksellaan kumota tämän oletaman esimerkiksi lahjakirjassaan. Antoaikaan katsomatta kaikki ennakope-

¹⁷¹ Ks. tämän työn kappale 6.1

¹⁷² Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 256

¹⁷³ Taloustaito 9/2015: Avioehto suojaa omaisuutesi, s.11

¹⁷⁴ Lindholm 2015, 87

¹⁷⁵ Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Lahja. Hallintaoikeuden pidättäminen

¹⁷⁶ Ks. Liite 3: Ikäkerointaulukko

rinnöt on ilmoitettava antajansa perukirjassa (PK 6:7), ja ne vaikuttavat saajansa perintöosuuteen sekä erikseen vaadittaessa pesän arvoon ja näin perintöveron määräytymiseen. Ennakkoperintö otetaan pääsääntöisesti huomioon antajansa jälkeen. Tästä säännöstä poiketaan, kun ennakkoperintö on annettu avio-oikeuden alaisesta omaisuudesta (PK 6:1.2). Tällöin se vähennetään ensiksi kuolleen vanhemman perintösaannosta riippumatta siitä, oliko hän ennakkoperinnön antaja. Mahdollisesti vähentämättä jäänyt osa vähennetään lesken kuoltua¹⁷⁷.

¹⁷⁷ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 256-257

6 ESIMERKKEJÄ PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUKSESTA JÄÄMISTÖ-SUUNNITTELUN NÄKÖKULMASTA

6.1 Käytetyistä esimerkeistä

Esimerkkien pääpaino on laskennassa sekä laskennallisten lähtöarvojen määrittelyssä eri vaihtoehtojen kartoittamisen lisäksi, koska säännöksiä ja niiden jäämistösuunnittelulle asettamia reunaehtoja on avattu jo aiemmin tässä työssä. Työssäni avustan perhejuridisissa toimeksiantoissa viikoittain. Esimerkit on johdettu arkipäivän tapahtumista siten, että ne avaisivat lahjan, ennakkoperinnön ja testamentin mahdollisuuksia jäämistösuunnittelun yhteydessä sekä eri vaihtoehtojen moninaisuutta. Esimerkeissä AO tarkoittaa avio-oikeuden alaista omaisuutta ja VO avio-oikeudesta vapaata omaisuutta. Perintöverotuksesta vapaata 20 000 euron osuutta ei mainita erikseen, vaan se näkyy verotaulukoiden käytössä. Verotaulukot alkavat 20 000 euron perinnöstä ylöspäin.

6.2 Naimaton ja lapseton henkilö ilman testamenttia

Naimaton ja lapseton 83-vuotias Elsa kuolee tekemättä testamenttia suuresta omaisuudesta huolimatta. Perukirjan mukaan hänen pesänsä säästö on 3 100 000 €. Hänen vanhempansa ovat jo kuolleet, mutta ainut veli Erkki elää vielä. Erkillä on kolme yhteistä lasta vaimonsa kanssa. Erkki kuuluu II parenteeliin.

Vaihtoehto 1:

Erkki ottaa sukulaisuussuhteen mukaan itselleen tulevan perinnön vastaan ja perintöveron määräksi tulee 1 075 900,00 €. Erkillä jää verojenkin jälkeen omaisuutta 2 024 100 €. Erkin lapset maksavat aikanaan perintöveroa isänsä kuollessa I parenteelissa sen mukaan, mitä mahdollinen testamentti ja avio-oikeus määrittelevät huomioiden äitinsä lesken oikeudet. Näin varallisuus verotetaan kahteen kertaan.

Vaihtoehto 2:

Varakkaana ja jo 86-vuotiaana Erkki ei ota perintöä vastaan vaan ilmoittaa perukirjassa luopuvansa siitä kokonaan. Näin Erkin rintaperilliset, jo täysi-ikäiset Anni, Aino ja Arto

tulevat hänen sijaansa perillisen asemaan. Kaikki Erkin lapset ottavat vastaan perinnön, jolloin jokaisen perintöosuudeksi tulee $\frac{1}{3}$ pesän säästöstä eli 1 033 333,33 €. Perintöveroa he maksavat isänsä tavoin II parenteelin mukaan eli 331 900 € jokainen. Annin, Ainon ja Arton varallisuuden lisäys on 701 433,33 €. Verot lapsilta ovat yhteensä 995 700 €, ja vaihtoehto 1:een verrattuna verosäästö on 80 200,00 euroa.

Vaihtoehto 3:

Elsa testamenttaa puolet ($\frac{1}{2}$) omaisuudestaan Erkille ja toisen puolen tämän rintaperillisille Annille, Ainolle ja Artolle ($\frac{1}{6}$). Edelleen he maksavat perintöveroa II parenteelin mukaan. Erkin perintöosuus on 1 550 000 €, josta hän maksaa veroa 517 900 €. Erkille jää 1 032 100 €. Anni, Aino ja Arto perivät 516 666,67 € kukin ja maksavat saannostaan 160 400,00 € veroja, jolloin kullekin jää 356 266,67 €. Verot ovat yhteensä 999 100 €. Verosäästö vaihtoehto 1:een verrattuna on 76 800 €.

Analyysi:

Ensimmäinen vaihtoehto toteutui, ja Elsa antoi perintökaaren (PK 2) hoitaa jäämistösuunnittelun puolestaan. Koska hän naimattomana ja lapsettomana ei ollut tehnyt testamenttia tai antanut lahjoja, PK:n parentelijärjestelmä määräsi perillisasemasta. Vanhempien jo kuoltua veli oli se, joka hänet perii. Jos veli olisi kuollut lapsettomana ennen Elsa, olisi koko perintö mennyt ilman testamenttia valtiolle (PK 5). Jos Elsa olisi käyttänyt jäämistösuunnittelun välineinä lahjaa, ennakkoperintöä tai testamenttia, hän olisi vielä eläessään itse voinut määrätä siitä, kuka hänet lopulta perii ja vähentää perinnön verotaakkaa.

Veli Erkki peri siis edesmenneen sisarensa. Koska hän piti koko perinnön, nousi perintöverojen määrä suureksi. Tietysti voidaan ajatella, että perinnöstä jäi vielä huomattava summa jäljellekin. Vaihtoehto kaksi osoittaa, kuinka veroissa olisi voitu säästää, jos Erkki olisikin luopunut perinnöstään lastensa hyväksi. Näin yhden saannon jäädessä pois välistä ja saajien määrän kasvaessa olisi maksettujen verojen määrä pienentynyt automaattisesti. Aikanaan lapset perivät sitten Erkin ja tämän vaimon.

Vaihtoehto kolme esittää yhden hyvin suoraviivaisen tavan Elsan jäämistösuunnittelun mahdollisuuksista. Tekemällä testamentin ja nimeämällä testamentinsaajat Elsa olisi voinut pienentää perintöveroa, ja kaikki elossa olevat sukulaiset olisivat perineet huomattavat summat kukin. Elsan mahdollisuudet tukea lahjoilla Erkkiä tai tämän lapsia

taloudellisesti jäivät käyttämättä. Koska omaisuus oli huomattava, Elsan olisi myös ollut mahdollista testamentata toistuvaisesti Erkille, tämän lapsille tai kenelle hyvänsä. Etu olisi tullut verotettavaksi vain saajansa tuloverotuksessa, ei perintöverotuksessa (PerVL 2.2 §). Tätä Elsa ei ehkä halunnut tai osannut ajatella. Luonnollisesti Elsa olisi voinut testamentata omaisuutta jollekin yleishyödylliselle yhdistykselle tai valtion laitokselle. Perinnönsaaja ei tässä tapauksessa olisi ollut perintöverovelvollinen (PerVL 2.1 §).

Elsan tapauksessa jäämistö jaetaan perintökaaren säännösten perusteella. Elsan olisi ollut myös mahdollista testamentata Erkin vaimolle, kolmelle lapselle sekä näiden lapsille 19 999 € kullekin ilman perintöveroseuraamuksia (PerVL 13 §) ja jättää loput lakimääräiselle perilliselleen eli Erkille. Tämä olisi ollut pieni kevennys Erkiltä verotettavaan summaan.

6.3 Lapseton aviopari - ei avioehtoa tai testamenttia

Matti ja Maija ovat lapseton aviopari, jolla ei ole avioehtoa. Testamenttia kumpikaan ei ole tehnyt, koska he tietävät perivänsä joka tapauksessa toisensa I parenteelin mukaisin veroseuraamuksin. Matilla on kaksi elossa olevaa veljeä, joilla on rintaperillisiä. Maijan lähin elossa oleva sukulainen on hänen serkkunsa Pirkko. Matin AO on 300 000 € ja VO on 150 000 €. Maijan AO on 200 000 €.

Vaihtoehto 1 (Maija kuolee ennen Mattia):

Matti perii koko Maijan omaisuuden perintökaaren mukaisesti täydellä omistusoikeudella, koska Maijalla ei ole I tai II parenteeliin kuuluvia omaisia (PK 3:1.1). Pirkko-serkku on III parenteelissa eikä näin ollen peri Maijaa. Yksinperimystilanteessa pelkkä perukirja riittää osoittamaan omistusoikeuden siirtymisen Matille, vaikka yleensä ensin tehdään perunkirjoitus, sitten jäämistöositus ja viimeisenä perinnönjako¹⁷⁸. Lähtökohtaisesti tilanteessa, jossa lesken lisäksi on muitakin perillisiä, määritellään jäämistöosituksen avulla avio-osan suuruus sekä mahdollinen tasingon määrä. Tämän jälkeen pystytään laskemaan perintöosuudet. Alla on Maijan ja Matin lähtötilanne.

¹⁷⁸ Puronen 2011, 424

	Maija	Matti	AO:n säästö
AO	200 000 €	300 000 €	500 000 €
VO	-	150 000	
Omaisuus yhteensä	200 000 €	450 000 €	
Avio-osuus	250 000 €		

Vaikka Matti on puolisoista varakkaampi, lesken tasinkoprivilegillä (AL 103.2 §) ei ole merkitystä, koska Matti on PK 3 mukaan ainoa perillinen. Matti perii Maijan PK:n säännösten perusteella ja maksaa perinnöstä verot. Matille kuuluu perintöverotusta keventävä puoliso vähennys $200\,000 - 60\,000 = 140\,000$.

Matille määrätään perintöveroja seuraavasti:

$$3\,900 + 14\%(140\,000 - 60\,000) = \underline{15\,100\,€}^{179}$$

Kun Matti aikanaan kuolee, toissijaiset perilliset perivät hänet, ellei Matti sitä ennen ole tehnyt testamenttia jonkun hyväksi tai avioitunut. Matin kuoltua toissijaiset perilliset perivät nyt yhdellä kertaa sekä Maijan että Matin omaisuuden II parenteeliin kuuluvina II luokan veroasteikon mukaan. Tämä asteikko on kireämpi kuin asteikko I, joten perintöveroa määrätään ensimmäistä kovemalla veroprosentilla. Myös perintönä tuleva omaisuus on todennäköisesti suurempi, joten verotuksesta tulee kokonaisuutena melko kireää¹⁸⁰.

Vaihtoehto 2 (Matti kuolee ennen Maijaa):

Tilanne on lähtökohtaisesti sama kuin Vaihtoehto 1:ssä, mutta Maija perii Matin omaisuuden rajoitetulla omistusoikeudella, koska Matilla oli kuolinhetkellään elossa olevat, II parenteeliin kuuluvat veljet eli ns. toissijaisperilliset (PK 3:1.2). Maija perii Matin omaisuuden, johon kuuluvat VO-osuus 150 000 € ja AO 300 000¹⁸¹. Avio-osuus on 250 000 €, eli Maija on vähävaraisempana puolisona oikeutettu tasinkoon.

Maijalle lasketaan perintöveroja puoliso vähennys ja 50 000 € verovapaa tasinko huomioiden seuraavasti¹⁸²:

$$23\,500 + 17\%(340\,000 - 200\,000) = \underline{47\,300\,€}$$

¹⁷⁹ Ks. Liite 1. TAULUKKO 1. I perintöveroluokka

¹⁸⁰ Kolehmainen, Rabinä 2012, 35

¹⁸¹ Aarnio, Kangas 2009, 1035

¹⁸² Puronen 2011, 425-426

Leskellä ei omaksutun oikeuskäytännön mukaan ole oikeutta toimittaa ositusta itsensä ja ensiksi kuolleen puolison välillä, koska ensiksi kuolleella on toissijaisia perillisiä¹⁸³. Maija ei toisaalta ole tilivelvollinen kenellekään siitä, kuinka hän eläessään käyttää Matilta saamaansa omaisuutta¹⁸⁴. Hän saa esimerkiksi myydä, kiinnittää tai käyttää sitä vakuutenaan¹⁸⁵. Hänen ei kuitenkaan PK 3:1 mukaan saa määrätä testamentilla Matilta saamastaan omaisuudesta.

Kun Maija aikanaan kuolee, tulee elossa olevista Matin toissijaisperillisistä tai heidän sijaansa tulleista Maijan kuolinpesän osakkaita. Lähtökohtaisesti toissijaisten perillisten osuus eloonjääneen puolison pesästä määritetään ensin¹⁸⁶. Toissijaisilla perillisillä on oikeus puoleen lesken kuolinpesän säästöstä, jos puolisoilla oli avio-oikeus toistensa omaisuuteen¹⁸⁷. Oletetaan, että omaisuus on sama kuin Matin kuollessa (650 000 €, joka sisältää 150 000 € VO-osuutta). Matin veljistä Kauko elää, mutta Pekka on kuollut, jolloin hänen tilalleen tulevat lapset Hanna ja Niilo.

A) Koska Maijalla ei ole omia perillisiä eikä hän ollut tehnyt testamenttia, Matin toissijaiset perilliset perivät myös Maijan omaisuuden (PK 3:1.3, 209/1983). Kauko saa 1/2 ja Pekan lapset molemmat 1/4 perinnöstä. Heille määrätään perintöverot II parenteelin mukaan¹⁸⁸.

Kaukon perintövero $650\,000 / 2 = 325\,000$:

$9\,700 + 33\%(325\,000 - 60\,000) = \underline{97\,150\,€}$

Hannan ja Niilon perintövero $650\,000 / 4 = 162\,500$:

$9\,700 + 33\%(162\,500 - 60\,000) = \underline{43\,525\,€}$ molemmille

B) Tilanne muutoin sama kuin A-vaihtoehdossa, mutta tällä kertaa Maija onkin tehnyt täyden omistusoikeustestamentin Pirkko-serkkunsa hyväksi määrityksellä ”leskelle kuuluvasta pesäosuudesta”. Koska kuolinpesä sisältää myös Matin VO-osuuden 150 000 €, pesänjako ei ole suora jakolasku vaan Maijan eli nk. eloonjääneen puolison pesän perin-

¹⁸³ Aarnio, Kangas 2009, 1034-1040

¹⁸⁴ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 37

¹⁸⁵ Aarnio, Kangas 2009, 1032

¹⁸⁶ Aarnio, Kangas 2009, 1047-1048

¹⁸⁷ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 37 ja Aarnio, Kangas 2009, 1045-1048

¹⁸⁸ Ks. Liite 1. TAULUKKO 2. II perintöveroluokka

töosuuksien suhteellinen määrittäminen¹⁸⁹. Ensiksi määritetään toissijaisille perillisille kuuluva suhteellinen osuus ja sen jälkeen saatavan suhdeluvun mukaan pesäosuuden arvo.

Suhdeluku lasketaan tässä tapauksessa seuraavasti¹⁹⁰:

Matin jäämistö hänen kuolinhetkellään / puolisoitten yhteenlaskettu omaisuus Matin kuolinhetkellä $(450\,000 / 650\,000 = 9/13)$

Pirkon osuudeksi tulee $650\,000 * 4/13 = 200\,000$ €, josta hän maksaa verot II veroluokan mukaan: $9\,700 + 33\%(200\,000 - 60\,000) = 55\,900$ €.

Kaukon osuudeksi tulee $650\,000 * 9/26 = 225\,000$ €. Hanna ja Niilo saavat kumpikin $650\,000 * 9/52 = 112\,500$ €. Näistä summista määrätään perintöverot myös II veroluokan mukaan kuten Pirkollekin.

Analyysi:

Vaihtoehto 1:n mukaan Matilla on täysi omistusoikeus koko puolisoitten omaisuuteen, koska Maijalla ei ollut toissijaisia perillisiä. Mikäli Matti haluaisi avioitua uudelleen, aikaisemman avioliiton omistussuhteita ei näin tarvitsisi lainkaan huomioida. Hän voisi myös testamentata omaisuutta täysin vapaasti¹⁹¹. Puolisoitten välinen avioehto ei olisi muuttanut Matin tilannetta mitenkään, koska Maija ei ollut tehnyt testamenttia kenenkään muun hyväksi.

Jos Maija (vaihtoehto 2) puolestaan menisi uusiin naimisiin, pesänjako voisi olla yksi ratkaisu hänen kannaltaan. Vain leski Maija voisi vaatia pesän jakamista itsensä ja Matin toissijaisten perillisten välillä¹⁹². Jakoa varten suoritetaan laskennallinen ositus huomioiden aviovarallisuussäännökset eli määritetään suhteelliset pesäosuudet lesken ja toissijaisten perillisten kesken¹⁹³. Pääsääntönä jaossa olisi omaisuuden puolitus lesken ja toissijaisten perillisten välillä. Varakkaammalla leskellä ei olisi tasinkoprivilegiä tällaisessa tilanteessa¹⁹⁴. Vaihtoehto 2:n B-ratkaisussa Maija oli tehnyt testamentin omasta pesäosuudestaan, koska hänellä ei ollut perillisiä. Tämä suojaisi perintöä joutumasta valtiolle, mikäli myös kaikki Matin perilliset olisivat kuolleet ennen Maijan kuolemaa.

¹⁸⁹ Aarnio, Kangas 2009, 1045-1046

¹⁹⁰ Aarnio, Kangas 2009, 1048 ja Kolehmainen, Rabinä 2012, 88-89

¹⁹¹ Aarnio, Kangas 2009, 1032

¹⁹² Aarnio, Kangas 2009, 1043

¹⁹³ Aarnio, Kangas 2009, 1044

¹⁹⁴ Aarnio, Kangas, Puroinen, Rabinä 2011, 35 ja Aarnio, Kangas 2009, 1044

Jäämistösuunnittelua ajatellen sopivasti ajoitetut, keskinäiset lahjat olisivat auttaneet keventämään puolisoiden perintöverotusta. Erilaisilla avioehdoilla ei olisi vaikutusta heidän keskinäiseen perimykseensä, mutta sillä olisi ollut merkitystä suhteessa Maijan ja Matin toissijaisten perillisten väliseen pesänjakoon sekä Maijan testamentinsaajien ja Matin toissijaisten väliseen perintöosuuden osoittavan suhdeluvun määrittämiseen. Lapsettoman pariskunnan lesken, joka on puolisoaan huomattavasti varakkaampi, tulee vaakaasti harkita perinnöstä luopumista jäämistösuunnittelun keinona, jos avio-oikeutta hänen omaisuuteensa ei ole suljettu pois. Syy tähän on se, ettei leski omaksutun oikeuskäytännön nojalla voi vedota avioliittolain mukaiseen tasinko-oikeuteensa toimittaessaan kuolleen puolisonsa pesänjaon¹⁹⁵.

6.4 Aviopari, jolla on yhteinen lapsi - testamentti ja lahja

Avioparilla Kimmo ja Kirsti on yksi yhteinen rintaperillinen, täysi-ikäinen tytär Kaisa. Kirsti kuolee ja jättää omaisuutensa (2 000 000 €) Kimmolle perinnöksi testamentillaan ilman toissijaismääräystä. Kimmo on myös varakas ja hänen omaisuutensa arvo on 1 200 000 €. Heillä ei ole avioehtoa. Kaisa ei ainoana lapsena halua vaatia äitinsä testamentin loukkaamaa lakiosaansa. Hyväksymällä testamentin hän tietämättään menettää lakiosaoikeutensa äitinsä perintöön¹⁹⁶.

	Kirsti	Kimmo	AO:n säästö yhteensä
AO	2 000 000 €	1 200 000 €	3 200 000 €
Avio-osuus	1 600 000 €		
Kirstin AO	2 000 000 €		
Kimmolle tasinkona	- 400 000 €		
Kirstin perittävä osuus	1 600 000 €	(kuuluisi normaalisti Kaisalle)	

Kimmolle määrätään testamentin mukaisesta perinnöstä veroja I parenteelin mukaan ja puoliso vähennys huomioiden seuraavasti:

$$159\,500 + 20\%(1\,540\,000 - 1\,000\,000) = \underline{267\,500\,€}$$

¹⁹⁵ Aarnio, Kangas, Puroinen, Rabinä 2011, 39-40

¹⁹⁶ Aarnio, Kangas 2009, 918 sekä Aarnio, Kangas 2015, 786-788

Vaihtoehto 1:

Kimmo ottaa testamentin vastaan mutta päättääkin antaa siitä edelleen Kaisalle 50 000 € arvoisen osakesalkun, koska Kaisa ei muutoin saa mitään äitinsä jäämistöstä. Kaisa ottaa lahjan vastaan. Huomioitavaa on, että Kimmon lahjoituskompetenssi alkaa vasta, kun Kirstin omaisuuden perinnönjako on tehty ja osakkeet on siirretty Kimmon arvosuustilille. Kimmo on jo maksanut perintöveroa Kirstiltä saamastaan perinnöstä.

Kaisalle puolestaan määrätään lahjavero lahjakirjalla saamastaan 50 000 € arvoisesta osakesalkusta¹⁹⁷: Muita lahjoja Kaisa ei ole saanut isältään kuluneen kolmen vuoden aikana. Lahjavero on suoraan lahjaverotaulukon mukaisesti 4 770 €. Tässä vaiheessa perintöverot ovat yhteensä 272 270 €.

Vaihtoehto 2:

Kimmo ilmoittaa, ettei ota vastaan testamenttia. Koska luopuminen ilman ehtoja on tehokas, Kimmo saa vain Vaihtoehto 1 mukaisen, jäämistöosituksessa määrätyn tasinnon Kirstin kuolinpesästä (400 000 €) verottomasti. Kaisa perii näin äitinsä koko jäämistön 1 600 000 €.

Kaisan perintöverot I parenteelin mukaan:

$$159\,500 + 20\%(1\,600\,000 - 1\,000\,000) = \underline{279\,500\,€}$$

Vaihtoehto 1 ja vaihtoehto 2 välinen verojen erotus on 7 000 € ensimmäisen hyväksi. Molemmille jäisi huomattava omaisuus ja yksi perintösaanto putoaisi pois, mikä keventtäisi maksettujen verojen yhteissummaa.

Vaihtoehto 3:

Kimmo (54 v) ottaa testamentin vastaan pelkkänä hallintaoikeutena leskelle kuuluvana oikeutena, ja Kaisa perii äitinsä. Laskennallisen vuositulon määrittelyssä esimerkissä käytetään selkeyden vuoksi tuottoarvolukuna 5 % omaisuuden sisällöstä riippumatta. Kimmon iän perusteella tuleva kerroin on 10¹⁹⁸. Kimmolle ei näin tule perintöveroseuraamuksia Vaihtoehto 1:n mukaisesta tasingosta eikä testamentin mukaisesta hallintaoikeudesta, mutta tuloveroseuraamuksia voi tulla omaisuuden tuotosta.

¹⁹⁷ Ks. Liite 2. TAULUKKO 3. I lahjaveroluokka

¹⁹⁸ Ks. Liite 3. TAULUKKO 5. Ikäkerrointaulukko

Kaisan perintöverot I parenteelin mukaan 1 600 000 € perinnöstä:

Hallintaoikeuden pääomitettu arvo $5 \times 10 = 50$

$50\% (1\,600\,000) = 800\,000$

$23\,500 + 17\% (800\,000 - 200\,000) = \underline{125\,500\,€}$

Vaihtoehto 3 on vaihtoehdosta verotehokkain.

Analyysi:

Koska Kimmo otti vastaan testamentin eikä Kaisa vaatinut lakiosaansa, maksettiin ensimmäisestä saannosta verot vain puoliso vähennyksellä kevennettyinä. Kaisa menetti myös oikeuden äitinsä jälkeiseen perintöön. Kaisalle määrätään aikanaan veroja isänsä kuoleman jälkeen. Näin sama omaisuus peritään kahdesti ja siitä myös maksetaan kahdet verot. Kimmo sai omaisuuden täydellä omistusoikeudella, joten hän voi lahjoilla ja testamentilla määrätä siitä, kuten haluaa unohtamatta Kaisan lakiosaoikeutta. Kimmo voisi keskustella valmiiksi Kaisan kanssa, kuinka seuraava periminen olisi järkevintä toteuttaa ja miten. Kimmo voisi lahjoittaa Kaisalle ja tämän lapsille elinaikanaan omaisuutta joko lahjaveroilla tai ilman.

Koska niin Kirstin kuin Kimmonkin varallisuus on suuri, toteutumisvaihtoehdosta riippumatta on tärkeää suojata perintö avioehdolla tai testamentilla siten, ettei siihen kohdistu avio-oikeutta. Perittävän tahdon kunnioittaminen on keskeistä verotehokkuuden rinnalla. Kirstin tahtoa kunnioitetaan vaihtoehdoissa 1 ja 3 siten, että Kimmo hallitsee omaisuutta ja sen kehittymistä, mikä lienee ollut tarkoitus.

Vaihtoehto 3:n esittämä hallintaoikeus keventää perintöverotusta huomattavasti, mutta se tuo myös mukanaan pulmallisia tilanteita. Jos omaisuutta haluttaisiin realisoida Kaisan lukuun, se vaatisi Kimmon suostumuksen sekä voisi aiheuttaa lahjaveron määräämisen aikaisemman hallintaoikeuskevennyksen vuoksi. Ongelmatilanteet perintöjen realisoinnissa ovatkin usein esillä, koska hallintaoikeustestamentit ovat hyvin yleisiä.

Vaihtoehto 2:ssa Kaisa olisi itse voinut luopua perinnöstä lastensa hyväksi. Näin se olisi jakaantunut kahtia ja perintöveron määrä olisi pienentynyt huomattavasti. Koska Kaisan lapset eivät vielä ole täysi-ikäisiä, vanhemmat ovat heidän edunvalvojiaan. Edunvalvojina vanhemmat ovat velvollisia omatoimisesti ilmoittamaan maistraatille lapselle tul-

leesta omaisuudesta, jos lapsen koko omaisuuden arvo ylittää 20 000 €. Maistraatille on myös ilmoitettava lapsen kuolinpesäosuudesta¹⁹⁹. Alaikäisyysvähennys ei koske Kaisan perillisiä, koska vähennys edellyttää suoraa perillisasemaa perittävään nähden²⁰⁰.

6.5 Aviopari - yhteiset lapset, ennakoperintö ja lahja

Avioparilla Sirkka ja Sakari on kolme yhteistä, täysi-ikäistä lasta Lauri, Liisa ja Lasse. Avioparilla ei ole avioehtoa tai testamenttia. Sirkka on antanut Lasselle asunnon ostoa varten 50 000 € summan. Koska lahjakirjassa ei ollut mainintaa muusta, rintaperilliselle annettu lahja oli katsottava ennakoperinnöksi. Lasse maksoi lahjastaan veroa I veroluokan mukaan 4 310 € (yksinkertaisuuden vuoksi käytetään voimassa olevaa verotaulukkoa)²⁰¹.

Sirkka oli antanut myös Liisalle neljä vuotta sitten 20 000 euroa auton ostoon. Lahjakirjassa Sirkka oli määrännyt, ettei Liisan saamaa lahjaa tule pitää ennakoperintönä. Liisakin oli maksanut lahjaverot Lassen tapaan (nykyhetken taulukon mukaisesti):

$$1\,140 + 11\%(20\,000 - 17\,000) = 1\,470 \text{ €}$$

Perheen kuopus Lauri ei ole saanut tavallisuudesta poikkeavia lahjoja, mutta vanhemmat ovat avustaneet häntä opintokulujen maksamisessa. Aviopuolisot olivat pohtineet testamentin tekemistä sekä erilaisia lahjoituksia lapsilleen, kun yllättäen Sirkka kuolee.

Sirkan AO on 200 000 € ja Sakarin 100 000 €. Lassen saama ennakoperintö lisätään suoraan Sirkan pesän laskennalliseen arvoon muiden rintaperillisten vaatimuksesta ja vähennetään aikanaan hänen reaalisesta perintöosuudestaan (PerVL 16 §, PK 6 ja PK 7:3.3 sekä AL 94 a §)²⁰². Osituksessa ei huomioida Sirkan antamaa suosiolahjaa.

¹⁹⁹ Maistraatti-sivut. Holhoustoimi: Kun alaikäinen tulee kuolinpesän osakkaaksi, edunvalvojan on aina toimitettava maistraatille jäljennös perukirjasta kuukauden kuluessa perunkirjoituksen toimittamisesta.

²⁰⁰ Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2011, 266

²⁰¹ Ks. Liite 2. TAULUKKO 3. I lahjaveroluokka

²⁰² Puronen 2011, 266-267

		Annettu lahja
Sirkka AO	200 000 €	20 000 € ²⁰³
Sakari AO	100 000 €	
Lassen ennakkoperintö	50 000 €	→ 350 000 € (laskennallinen AO-säästö)
Avio-osa (AL 94 a §)		175 000 € → 175 000 - 50 000 = 125 000 €
Sakarin tasinko		200 000 - 125 000 = 75 000 € ²⁰⁴
Laskennallinen lasten perintö		(125 000 + 50 000) / 3 = 58 333,33 €

Sakari saa pesän laskennallisesta arvosta tasinkona 75 000 € eikä maksa tästä veroa. Hän ei pidätä hallintaoikeutta puolisonsa pesään eikä lesken vähimmäissuoja kosketa häntä, sillä hän omistaa sopivan asunnon itse. Rintaperilliset perivät lesken (PK 2:1) ja perintövero lasketaan seuraavasti:

$$1\,700 + 11\%(58\,333,33 - 40\,000) = 3\,716,66 \text{ €}^{205}$$

Lassen jo maksama lahjaveron vähennetään nyt saadusta laskennallisen pesäosuuden verosta²⁰⁶ (3 716,66 - 4 040 = -323,34). Vaikka aiemmin maksettu lahjaveron olisi suurempi kuin perintövero, erotusta ei makseta takaisin (PerVL 16.2 §, 1063/2007)²⁰⁷. Lasselle ei siis määrätä enää lisää veroja. Lassen saama ennakkoperintö vähennetään perinnönjaossa hänen laskennallisesta osuudestaan (58 333,33 - 50 000 = 8 333,33). Lasse perii reaalisessa perinnönjaossa 8 333,33 €.

Liisan neljä vuotta sitten saamaa suosiolahjaa ei oteta huomioon perintöverotuksessa (PerVL16.1 §), koska sen saamisesta on kulunut yli kolme vuotta²⁰⁸. Liisa ja Lauri maksavat molemmat 3 716,66 €:n verot perintöosuudestaan kuten Laurikin, mutta heidän reaalin perintöosuutensa on 58 333,33 €. Rintaperilliselle annettua ennakkoperinnön käsittely perinnönjaossa poikkeaa luonnollisesta pääsäännöstä siinä, että ennakkoperintö tulee vähentää ensiksi kuolleen puolison perinnöstä, vaikka tämä ei olisikaan lahjanantaja (PK 6:1.2). Mahdollisesti vähentämättä jäänyt osa huomioidaan lesken perinnönjaon yhteydessä²⁰⁹.

²⁰³ Aarnio, Kangas 2009, 832

²⁰⁴ Kolehmainen, Rabinä 2012, 232

²⁰⁵ Verohallinnon ohjeet. Asioi verkossa. Laskurit. Perintöverolaskuri. Laskuri pyöristää laskennassa omaisuuden arvon alaspäin lähimpään sataan euroon.

²⁰⁶ Lindholm 2015, 144

²⁰⁷ Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Perintö. Perinnönjättäjältä saadut lahjat

²⁰⁸ Kolehmainen, Rabinä 2012, 262-264

²⁰⁹ Puronen 2011, 270-271

Vaihtoehto 1:

Sakari voisi vedota lesken oikeuteensa pitää jäämistö jakamattomana hallussaan (PK 3:1 a), jos Lasse, Liisa ja Lauri eivät vaatisi pesänjakoa. Tämä helpottaisi perillisten verotusta²¹⁰, mutta tällöin he eivät vielä isänsä eläessä saisi perintöään. Koska hallinto-oikeus tuo mukanaan myös ylläpitovelvollisuuden, lapset säästyisivät sen perusteella omaisuuden ylläpitokustannuksilta. Käytännössä kuitenkin, jos ei ole jotakin erityistä syytä pitää pesä jakamattomana, pesä jaetaan ja omaisuuden siirtyminen uusille omistajilleen saatetaan loppuun. Tällöin myös Sakarin oma perunkirjoitus helpottuu, koska Sirkkan kuolinpesä on jo jaettu.

Vaihtoehto 2:

Liisa ja Lauri olisivat voineet olla vaatimatta Lassen ennakkoperinnön huomioimista perinnönjaossa. Tämä olisi vaikuttanut pesän laskennalliseen arvoon ja sen kautta Sakarin saamaan tasinkoon ja lasten perintöosuuden arvoon sekä reaaliseseen perintöön. Jos Sirkka ja Sakari olisivat ehtineet tehdä testamentin, jossa olisivat määränneet, ettei Lassen saamaa 50 000 euroa tule pitää ennakkoperintönä, vaikutus olisi ollut sama.

Sirkka AO	200 000 €
Sakari AO	100 000 €
AO-säästö	300 000 €
Avio-osa	150 000 € → tasinko $200\,000 - 150\,000 = 50\,000$ €
Lasten perintö	$150\,000 / 3 = 50\,000$ €

Näin toimien lapset olisivat saaneet nyt yhtä paljon ja maksaneet perintöveroja saman verran. Tämä olisi ollut Liisalle ja Laurille epäoikeudenmukaista, koska Lasse olisi saanut heitä suuremman osan vanhempien perinnöstä kokonaisuutena. Isä Sakari olisi saanut tasinkona vähemmän, mikä olisi vaikuttanut hänen taloudelliseen asemaansa.

Vaihtoehto 3:

Jos varoja olisi ollut riittävästi, Sirkka ja Sakari olisivat voineet antaa yhteisellä lahjakirjalla lahjat, joilla olisi tasoitettu Liisalle ja Laurille sama osuus kuin Lasselle oli jo annettu määräten samalla, ettei kumpikaan näistä lahjoista ole ennakkoperintöä. Oikein ajoitettuina (3 vuotta ennen antajan kuolinhetkeä) niillä ei olisi ollut vaikutusta pesänja-

²¹⁰ Ks. tämän työn s.52, vaihtoehto 3

ossa tai perintöverotuksessa. Toisaalta Liisa ja Lauri olisivat saaneet perintöveroa kiireämpää lahjaveroa maksettavakseen kuten Lassekin aikanaan.

Analyysi:

Koska avioparilla ei ollut avioehtoa tai VO:ta, laskettiin ennakoperintö annetuksi heidän yhteisestä AO:aan. Lapsista Lasse oli maksanut lahjaveroa ennakoperinnöksi määriteltävästä lahjastaan enemmän kuin nyt perimystilanteessa veroa tulee maksettavaksi. Toisaalta hänen ennakoperinnollään hankkima asunto on mitä todennäköisimmin arvokkaampi nyt kuin ostohetkellä, joten ihan suoraviivaisesti asiaa ei voi laskea. Liisa oli saanut äidiltään lahjaksi summan auton ostoon ja säästy perintöverotukselta, koska lahja oli annettu ajoissa. Liisalle annettu lahja täytti suosiolahjan määreet ja oli ehkä annetukin suosimistarkoituksessa.

Tietyin edellytyksin perittävän on mahdollista suosiolahjojen tai ennakoperinnön avulla ohittaa rintaperillisen lakiosaoikeus ajoittamalla toimensa pitkälle ajalle²¹¹. Useimmiten perittävän kuitenkin on tarkoitus olla tasapuolinen perillisiään kohtaan sekä huolehtia lesken selviämisestä

6.6 Leski ja rintaperilliset - jakamattoman kuolinpesän käteisvarat

Aviopareilla on yhteisten lasten lisäksi usein yhteisiä tilejä ja mahdollisesti myös omissa nimissään olevia tilejä. Aika tavallisesti leski kokee, että kaikki puolison jälkeiset käteisvarat kuuluvat suoraan hänelle yhteisen elämän perusteella. Rintaperilliset joko eivät tiedä asian oikeaa laitaa tai eivät syystä tai toisesta halua riitaantua asiasta lesken kanssa.

Perukirjan tekemiselle on perintökaarella määrätty kolmen kuukauden takaraja. Kuolinpesän jakamiselle puolestaan ei ole mitään aikarajaa. Asia voi kaiken muun toiminnan ohella jäädä joko tekemättä tai puolittieheensä. Jakamattomat kuolinpesät ovat työläistä jakaa pitkän ajan kuluttua ja saattaa käydä niin, että leski on käyttänyt pesän käteisvarat ominaan perillisten hiljaisella suostumuksella. Tätä laki ei sinänsä kiellä, jos pesänosakkaiden voidaan osoittaa olleen asiasta tietoisia.

²¹¹ Kolehmainen, Rabinä 2012, 346

Kun jako sitten koittaa, kuolinpesässä ei ehkä enää ole käteisvaroja, joiden avulla se voitaisiin toteuttaa jouheasti. Osakkaille voi tulla eteen tilanne, jossa he joutuvat ottamaan lainaa maksaakseen toisille oman perintönsä ylittävän saanto-osuuden korvausta. Tämä maksu on varainsiirtoveron alainen (2 tai 4 %). Käytäntö on osoittanut, ettei verottaja enää hyväksy perukirja-arvoina olleita käteisiä varoja pesässä oleviksi, koska ne on jo käytetty eli saatu. Perintöverot on myös määrätty aikanaan perukirjan perusteella. Mielenkiintoista on, jos pesässä olevat varat eivät riitä enää siihen, että osakkaan perintöverojen määräämisen pohjana ollut osuus olisi vielä oikeasti saatavissa pesästä. Leski voi tarvita lainaa käyttämiensä varojen korvaamiseksi perillisille.

7 POHDINTA

Kiinnostus jäämistöoikeutta kohtaan heräsi jo aihetta käsittelevällä kurssilla. Työ perhejuridisten toimeksiantojen ja edunvalvonnan avustajana pankissa antoi lopullisen sysäyksen opinnäytetyön aihevalinnalle, vaikka aiheen näkökulman valinta tuottikin päänvaivaa. Oli käytännön tarve saada tietää lisää. Tarjolla oleva tietomäärä oli valtava: lukuisia lainopillisia teoksia, opinnäytetöitä ja maisteritutkielmia sekä verkkolähteitä. Koska jäämistösuunnittelun sisältö ja sen tarjoamat mahdolliset variaatiot ovat niin laajat ja monipolviset, työn rajaaminen oli haastavaa. Ajatus kirkastui vasta tietomäärän lisääntyessä ja kirjoitusvaiheen edetessä.

Aluksi halusin selvittää jäämistösuunnittelun käsitettä ja tarkastella siihen vaikuttavia tekijöitä avaamalla aihetta sivuavia sekä siitä varsinaisesti sääitäviä lakeja. Keskeisinä säädöksinä olivat perintökaari, avioliittolaki sekä laki perintö- ja lahjaverotuksesta. Jäämistösuunnittelun pääasiallisina keinoina työssä keskityttiin ennakkoperintöön, lahjaan ja testamenttiin. Tämän jälkeen säädösten jäämistösuunnittelulle asettamia reunaehtoja sovellettiin esimerkkien ja laskennan avulla. Päähuomio kohdennettiin ratkaisumallien verotuksellisiin vaikutuksiin, jolloin itse omaisuuden arvostukseen ja siirtoihin liittyvät kysymykset jäivät vähälle huomiolle. Esimerkkien analyysissä pyrittiin vertailemaan vaihtoehtojen verotehokkuutta sekä jossakin määrin perittävän tahdon toteutumista.

Opinnäytteessä keskityttiin suomalaisen omaisuuden suomalaisiin, täysi-ikäisiin perittäviin. Aiheen ulkopuolelle oli rajattu yritysomaisuuden, sukupolvenvaihdosten, immateriaalioikeuksien, vakuutusvaihtoehtojen sekä avoliiton vaikutukset jäämistösuunnitteluun. Rajaukset tehtiin, että aiheesta muodostuisi peruskuva. Työn tarkoituksena oli tuottaa tietopaketti muistin tueksi niin itselle kuin pankissa työskenteleville kollegoille jäämistösuunnitteluun vaikuttavista säännöksistä.

Työssä etsittiin vastauksia kysymyksiin, mitä jäämistösuunnittelun avulla voidaan saavuttaa, mitä reunaehtoja säädökset asettavat suunnittelulle ja miten verotehokkuuden suunnittelu on mahdollista. Jäämistösuunnittelun reunaehdot nousivat esille eri lakien toisiinsa kietoutuvassa pykäläverkossa. Perintökaari viittaa avioliittolakiin ja päinvastoin. Myös perintö- ja lahjaverolain osalta viittaukset menevät ristiin edellisten kanssa.

Ristikkäisyyden vuoksi on välillä vaikea hahmottaa, mitä laki oikein sanoo ja missä viime kädessä eri asioista säädetään. Perintökaaren keskeiset pykälät aukeavat osittain työn sisällysluettelon avulla. Jäämistösuunnittelua sivuavien säädösten määräyksiä ei saa unohtaa, koska ne osaltaan vaikuttavat kaikkien osallisten toimintaan. Koontina eri lakien käsittelystä ja lähteiden käytöstä koko työn aikana esitän seuraavissa kappaleissa vastauksia esittämiini kolmeen tutkimuskysymykseen.

Itse perittävään ja hänen oikeustoimikelpoisuuteensa liittyvät kysymykset nousevat esille usein iän karttuessa. Asioidensa hoitoa voi valmistella tekemällä edunvalvontavaltuutuksen, joka maistraattiin rekisteröitävänä dokumenttina antaa turvaa tekijälleen. Testamentti ja lahjakirjat kannattaa tehdä ajoissa ja tietoisena niiden vaikutuksista, ettei niitä voida kiistää oikeustoimikelpoisuuden huonontumisen perusteella. On myös hyvä kirjata ylös omia ajatuksia omaisuudestaan, ettei synny tulkintatilanteita. Testamentti kannattaa säilyttää siten, että se löytyy, kun on sen aika.

Perillinen voi olla alaikäinen tai muutoin vajaavaltainen. Alaikäisen huoltajina vanhemmilla on velvollisuus hoitaa ja säilyttää lastensa saamat lahjat ja perinnöt. Holhous-toimilain perusteella vanhempien onkin tehtävä ilmoitus maistraattiin lastensa kuolinpesäosakkuudesta. Jos vanhempien ja lapsen edut ovat ristiriidassa esimerkiksi perunkirjoituksessa tai perinnönjaossa, lapselle on hankittava väliaikainen edunvalvoja näitä toimenpiteitä varten. Maistraatti valvoo edunvalvojia ylimpänä holhousviranomaisena. Joskus vanhemmat luopuvat perinnöstään esimerkiksi verotehokkuuden tai oman ulosottonsa vuoksi. Tällöin perintö siirtyy heidän lapsilleen ja yksi verotus jää pois.

Lesken ja rintaperillisen asemaa ei voi ohittaa jäämistösuunnittelun yhteydessä. Useimpien perittävien kannalta puolison ja lasten etujen toteutuminen on tärkeintä. Tätä varten perittävällä on erilaisia keinoja ja niiden yhdistelmiä. Hän voi lahjojen avulla säädellä omaisuutensa siirtymistä elinaikanaan sekä avioehdon ja erilaisten testamenttien avulla sen periytymistä kuolemansa jälkeen. Omaisuutensa lisäturvaa hän saa määräämällä, ettei lahjansaajan aviopuolisolla ole avio-oikeutta lahjaan eikä sen tuottoon. Hänen on myös mahdollista asettaa ehtoja testamentinsaajalle omaisuutensa käyttämisestä ja edelleen antamisesta. Aina perittävän tai perillistenkään toimet eivät kuitenkaan ole järkiperäisiä, koska ihmissuhteet ja niihin liittyvät tunteet vaikuttavat päätöksentekoon.

Perittävän on hyvä muistaa avio- ja perintöoikeuden leskelle takaama suoja. Avioliittolaki antaa varakkaammalle leskelle tasinkoprivilegin, joka vaikuttaa puolisoitten välillä tehtävään jäämistöositukseen. Perintökaaren mukaan leski on kuolinpesän osakas ja voi vaikuttaa pesänhoitoon osituksen toimittamiseen (AL) saakka. Toisaalta leski voi testamentin tai perintöoikeuden perusteella saada pesänosakkuuden. Eloojäänyttä puolisoa voi suojata avioehdon (AL) tai testamentin (PK) avulla toissijaisten perillisten oikeudelta. Perittävä voi myös sulkea puolisonsa kokonaan omaisuutensa ulkopuolelle avioehdon avulla, mutta tämä vaatii puolison myötävaikutusta.

Lapsettoman avioparin leski perii puolisonsa aina täydellä omistusoikeudella, ellei perittävä ollut tehnyt testamenttia tai ellei hänellä ollut toissijaisia perillisiä (PK). Lisäksi perintökaareissa ovat säännökset, joiden avulla leski voi pitää pesää jakamattomana hallussaan tai ainakin vähintään yhteisenä kotina käytettyä asuntoa ja sen tavanomaista irtaimistoa. Lesken oikeus ylittää rintaperillisen ja testamentinsaajan oikeuden. Lesken tulee muistaa ilmoittaa perukirjassa, vetoaako hän privilegi- tai hallintaoikeuteensa, että ne toteutuisivat verotuksellisesti oikein.

Rintaperillistä suojataan perintökaareissa takaamalla tälle vähintään lakiosa perinnöstä. Lakiosa on puolet normaalista pesäosuudesta. Perintökaaren mukaan rintaperillinen on aina kuolinpesän osakas, ja hänellä on oikeus vaatia pesänjakoa. Perittävä voi toisaalta tehdä rintaperillisansä perinnöttömäksi testamentissaan (PK). Jos vanhemmat eivät ole tehneet keskinäisiä testamentteja, lapset perivät aina kuolleen vanhempansa, mutta vasta osituksen jälkeen (AL). Joskus on kuitenkin edessä tilanne, jossa yhtä lakiosaperillistä on suosittu muiden kustannuksella. Tällöin laki antaa suojaa muille rintaperillisille (PK). He voivat vaatia lahjojen, suosiolahjojen ja enakkoperintöjen huomioimista lakiosansa laskemisessa. Lisäksi rintaperillisen lakiosan suoja antaa suojaa mahdollista ylisuurta testamenttia vastaan.

Yhdistelemällä eri testamenttimuotoja esimerkiksi määräämällä hallintaoikeuden yhdelle ja omistusoikeuden toiselle perittävä voi ohjata, kuinka omaisuutta hoidetaan. Hallintaoikeustestamentilla suojataan usein myös leskeä rintaperillisten vaateilta. Tekemällä keskinäisen täyden omistusoikeustestamentin lesken hyväksi ja sisällyttämällä siihen toissijais määräyksen rintaperillisen hyväksi mahdollistetaan perinnön saaminen kahdelta taholta. Tämä tasoittaa perintöverojen määrää. Perittävä voi antaa legaatilla jonkin tietyn erän omistusoikeuden saajalleen. Koska legaatti täytetään jakamattomasta pesäs-

tä, sen saaja on etuoikeutetussa asemassa muihin nähden. Tämä edellyttää kuitenkin, että legaatoin kohde on edelleen perittävän omistuksessa hänen kuolinhetkellään. Jos kyseessä on lapseton ja naimaton henkilö, on hyvä harkita testamenttia ja lahjoituksia, ellei halua antaa perintöään valtiolle.

Koska ihmisillä nykypäivän Suomessa on enemmän varallisuutta kuin aikoihin varallisuuden kasvun hidastumisesta huolimatta, on tärkeää tiedostaa omat mahdollisuudet ja toisaalta myös velvollisuudet omaisuuden siirtojen yhteydessä²¹². Perittävän on selvitettävä itselleen, mitä hänellä on, kuinka paljon ja mitä hän haluaa jättää jälkeensä. Hän voi ottaa asiaan kantaa niin eläessään, kuolemansa hetkellä kuin myös osittain kuolemansa jälkeenkin. Lisäksi hänen tulee miettiä, kenelle, mitä ja kuinka paljon hän haluaa jättää omaisuuttaan. Yksiselitteisiä ja kaiken kattavia neuvoja on mahdotonta antaa. Työssä käytettyjen esimerkkien avulla pyrin osoittamaan, että myös perilliset voivat oikein ajoitetuilla toimilla vaikuttaa perintönsä mahdollisimman kevyeen verotukseen ja silti toimia perittävän hengessä.

Yleisesti voidaan todeta, että jäämistösuunnittelu kannattaa aina, vaikka lait jo sinällään toteuttaisivat perittävän toiveet ainakin ensimmäisen perimyksen osalta. Perittävän on oltava selvillä valintojensa vaikutuksesta, vaikka ei puhuttaisikaan suuresta omaisuudesta. Suunnittelussa on hyvä huomioida niin perittävän kuin perillistenkin näkökantoja mahdollisuuksien mukaan. Lähtökohtana on aina perittävän tahto, mutta sen toteuttamisessa voidaan soveltuvien osin puntaroida veroseuraamuksia. Perittävän on luonnollisesti muistettava oma elämänsä ja varojensa käyttö sen aikana, koska kaikki meistä lähtevät täältä tyhjin käsin.

Jäämistösuunnittelun avulla voidaan saavuttaa omaisuuden hallittu ja halutunlainen siirtyminen eteenpäin joko elämän aikana tai sen päätyttyä. Suunnittelun avulla on myös mahdollista myötävaikuttaa perintöjen mahdollisimman kevyeen verotukseen. Ajoituksen suunnittelu vaikuttaa kaikkeen yhteensä. Lahja, ennakkoperintö ja testamentti ovat ne keskeiset välineet, jotka perittävällä on käytössään jäämistösuunnittelun yhteydessä. Lainsäädäntö määrittää suurinta osaa jäämistösuunnittelun reunaehdoista ja sen kehittymistä on syytä seurata. Tulevaisuudessa ei kuitenkaan ole näkyvissä verotuksesta luopumista.

²¹² Yle-verkkouutiset/Talous 27.9.2015 klo 8:00

Koska opinnäytetyön henkilökohtaisena tavoitteena oli oman tietämyksen lisääminen, onnistuminen oli sataprosenttista. Työn tulos toimii myös keskeisten säännösten koontina arkipäivässä. Kolmen kysymyksen käsittely osoittautui huomattavasti oletamaani laajemmaksi ja vaikeammaksi työksi. Näennäisen yksinkertaisen tilanteen verotuksellisten vaikutusten laskeminen eri vaihtoehtojen kautta osoitti jäämistösuunnittelun vaativan syvällistä lainsäädännön tuntemusta. Onnistuin mielestäni kuitenkin vastaamaan kysymyksiin melko kattavasti käytettävissäni olleen ajan puitteissa. Tähän vaikutti ennen kaikkea se, että käyttämissäni esimerkeissä tehtiin jäämistöositus, pikaperukirja, verojen määrääminen ja osittainen perinnönjako samalla kertaa.

LÄHTEET

Aarnio, A., Kangas, U. 2010. Perhevarallisuusosoikeus. Helsinki: Talentum Media Oy.

Aarnio, A., Kangas, U. 2009. Suomen jäämistöoikeus I, Perintöoikeus. Helsinki: Talentum Media Oy.

Aarnio, A., Kangas, U. 2015. Suomen jäämistöoikeus II, Testamenttioikeus. Helsinki: Talentum Media Oy.

Aarnio, A., Kangas, U., Puronen, P. & Rabinä, T. 2011. Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset. Helsinki: Talentum Media Oy.

Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeudenperusteet. Helsinki: Talentum Media Oy.

Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T., Valtonen, M. 2012. Juridiikan perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kolehmainen, A., Rabinä, T. 2012. Jäämistösuunnittelu. Helsinki: Talentum Media Oy.

Lindholm, T. 2015. Lahjaverokirja. Helsinki: Verotieto Oy.

Lindholm, T. 2015. Perintöverokirja. Helsinki: Verotieto Oy.

Ossa, J. 2007. Perinnön ja lahjan verokohtelu. Helsinki: WSOYpro.

Petäinen, M. 2015. Avioehto suojaa omaisuutesi. Taloustaito-lehti 9/2015, 11.

Pietiläinen, T. 2015. Suomalaiset pörssijohtajat muuttivat eläkkeelle Portugaliin - saavat halutessaan eläkkeensä verotta. Helsingin Sanomat/talous 29.7.2015. Luettu 12.9.2015.
<http://www.hs.fi/talous/a1438056512090>

Pietiläinen, T. 2015. Wahlroosit voisivat säästää yli sata miljoonaa muuttaessaan Ruotsiin. Helsingin Sanomat/talous 9.4.2015. Luettu 12.9.2015.
<http://www.hs.fi/talous/a1397016544812>

Puronen, P. 2009. Näin onnistut perintöverosuunnittelussa. Helsinki: Talentum Media Oy.

Puronen, P. 2011. Perintö- ja lahjaverotus. Helsinki: Talentum Media Oy.

Turunen, M. 2013. Jäämistösuunnittelun välineet ja ikääntyvä yhteiskunta. Lapin yliopisto/oikeustieteiden tiedekunta.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201311201331>

Verkkolähteet

Itä-Suomen yliopisto. Luentosarja: Perintö- ja lahjaverotus, kevät 2015.
<http://www2.uef.fi/documents/16189/2490417/PERINT%C3%96-+JA+LAHJAVERO+luennot.pdf/ed32750f-64fd-4bcc-b3f3-96b80a3460f6>

Maistraatti-sivut. Hinnasto. Luettu 12.9.2015 ja 18.10.2015

[http://www.maistraatti.fi/fi/hinnasto/#Perukirjan osakastietojen vahvistaminen](http://www.maistraatti.fi/fi/hinnasto/#Perukirjan_osakastietojen_vahvistaminen)
[http://www.maistraatti.fi/fi/hinnasto/#Lahjan antaminen](http://www.maistraatti.fi/fi/hinnasto/#Lahjan_antaminen)

Maistraatti-sivut. Holhoustoimi. Alaikäisen lapsen omaisuuden hoitaminen.

<http://www.maistraatti.fi/Documents/Holhoustoimi/Alaikaisen%20lapsen%20omaisuuden%20hoitaminen.pdf?epslanguage=fi>

Maistraatti-sivut. Palvelut. Holhoustoimi. Luettu 12.9.2015.

<http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/holhoustoimi/Edunvalvontavaltuutus/>

Suomen Yksinelävät ry:n tilastoja. Luettu 20.10.2015.

<http://www.xn--yksinelvt-12ab.fi/fakta/tilastoja.html>

Verohallinnon ohjeet. Asioi verkossa. Laskurit. Perintöverolaskuri.

<http://prosentti.vero.fi/Pelalaskuri/EtusivuPerintovero.aspx>

Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Lahja. Luettu 12.9.2015.

<http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja>

Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Lahja. Hallintaoikeuden pidättäminen. Luettu 18.10.2015

[https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja/Hallintaoikeuden pidattaminen lahjaverot\(9206\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja/Hallintaoikeuden_pidattaminen_lahjaverot(9206))

Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Perintö. Perinnönjättäjältä saadut lahjat. Luettu 12.11.2015

[https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Perinto/Perinnonjattajalta saadut lahjat\(10785\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Perinto/Perinnonjattajalta_saadut_lahjat(10785))

Verohallinnon ohjeet. Henkilöasiakkaat. Perintö. Perunkirjoitus ja perukirja. Luettu 8.10.2015

[https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Perinto/Perunkirjoitus ja perukirja\(12851\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Perinto/Perunkirjoitus_ja_perukirja(12851))

Verohallinnon syventävät ohjeet. Henkilöasiakkaan tuloverotus. Luovutusvoitot ja -tappiot. Luettu 6.10.2015.

[http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat veroohjeet/Henkiloasiakkaan tuloverotus/Luovutusvoitot ja tappiot/Lahjana saadun omaisuuden luovutusvoiton\(12123\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Luovutusvoitot_ja_tappiot/Lahjana_saadun_omaisuuden_luovutusvoiton(12123))

Verohallinnon syventävät ohjeet. Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa 30.12.2014 kohdat 2.1 ja 2.2. Luettu 15.9.2015.

[https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat veroohjeet/Kansainvaliset tilanteet/Perinto ja lahjaverotus kansainvalisissa\(35370\)#1 Ohjeen tarkoitus](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Kansainvaliset_tilanteet/Perinto_ja_lahjaverotus_kansainvalisissa(35370)#1_Ohjeen_tarkoitus)

Yle-verkkouutiset. Talous 27.9.2015 klo 8:00. Luettu 12.11.2015.

[http://yle.fi/uutiset/asunnosta_ei_valttamatta enaa_ole_vanhuuden varaksi suomalaisi a kannustetaan hajauttamaan varallisuuttaan/8313646](http://yle.fi/uutiset/asunnosta_ei_valttamatta_enaa_ole_vanhuuden_varaksi_suomalaisi_a_kannustetaan_hajauttamaan_varallisuuttaan/8313646)

LIITTEET

Liite 1. Perintöverotaulukot

TAULUKKO 1. I perintöveroluokka (PerVL 14, 1082/2014)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimeneväs- tä osasta
20 000–40 000	100	8
40 000–60 000	1 700	11
60 000–200 000	3 900	14
200 000–1 000 000	23 500	17
1 000 000–	159 500	20

TAULUKKO 2. II perintöveroluokka (PerVL 14)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimeneväs- tä osasta
20 000–40 000	100	21
40 000–60 000	4 300	27
60 000–1 000 000	9 700	33
1 000 000–	319 900	36

Liite 2. Lahjaverotaulukot

TAULUKKO 3. I lahjaveroluokka (PerVL 19, 1082/2014)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimeneväs- tä osasta
4 000–17 000	100	8
17 000–50 000	1 140	11
50 000–200 000	4 770	14
200 000–1 000 000	25 770	17
1 000 000–	161 770	20

TAULUKKO 4. II lahjaveroluokka (PerVL 19)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimeneväs- tä osasta
4 000–17 000	100	21
17 000–50 000	2 830	27
50 000–1 000 000	11 740	33
1 000 000–	325 240	36

Liite 3. Ikäkerrointaulukko

TAULUKKO 5. Ikäkerrointaulukko (PerVL 10, 1144/2005)

Verovelvollisen ikä	Luku, jolla vuositulon määrä kerrotaan
alle 44 vuotta	12
44–52 vuotta	11
53–58 vuotta	10
59–63 vuotta	9
64–68 vuotta	8
69–72 vuotta	7
73–76 vuotta	6
77–81 vuotta	5
82–86 vuotta	4
87–91 vuotta	3
92 tai enemmän	2